

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Πτυχιακό Πρόγραμμα Αστυνομικών Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία

**Η πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την
Ευρωπαϊκή Ένωση**

Κυριάκος Κυριάκου

**Επιβλέπων Καθηγητής
Δρ. Ιωάννης Τζιβάρας**

Ιανουάριος 2016

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Πτυχιακό Πρόγραμμα Αστυνομικών Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία

**Η πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την
Ευρωπαϊκή Ένωση**

Κυριάκος Κυριάκου

**Επιβλέπων Καθηγητής
Δρ. Ιωάννης Τζιβάρας**

Η παρούσα πτυχιακή εργασία υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση πτυχιακού τίτλου σπουδών στο πρόγραμμα Αστυνομικών Σπουδών της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ιανουάριος 2016

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή διατριβή περιγράφει την μακροχρόνια πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από την πρώτη έκφραση ενδιαφέροντος μέχρι την ένταξη της. Μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης περιγράφονται διαχρονικά οι λόγοι που η Κυπριακή Δημοκρατία ενδιαφέρθηκε για την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή οικογένεια, η ιστορική αναδρομή και η εξελικτική πορεία της προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Επίσης περιγράφονται τα διάφορα εμπόδια που συνάντησε η ΚΔ κατά την πορεία αυτή σε συνάρτηση με το σύνταγμα και το Κυπριακό πρόβλημα.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά τα άτομα που συνέβαλαν στην δημιουργία του κλάδου των Αστυνομικών Σπουδών στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Η δημιουργία του κλάδου αυτού μου πρόσφερε την ευκαιρία για, συναφή με τα επαγγελματικά μου καθήκοντα, μάθηση. Ο τρόπος διδασκαλίας απευθυνόταν καθαρά σε επαγγελματίες χωρίς ωστόσο να μειώνεται η ποιότητα του. Αντιθέτως θεωρώ τον κλάδο ένα ιδιαίτερα απαιτητικό και ποιοτικό σε παροχή γνώσεων κλάδο ο οποίος συναρτάται από μια δέσμη καταρτισμένων διδασκτόρων. Θέλω να ευχαριστήσω θερμά τον Δρ. Ιωάννη Τζιβάρα ο οποίος όχι μόνο αποδέχτηκε την πρότασή μου να επιβλέπει την πτυχιακή μου διατριβή αλλά στήριξε τις προσπάθειές μου μέχρι την τελευταία στιγμή παρέχοντας μου αδιαλείπτως τα απαιτούμενα εφόδια για την εκπλήρωση της. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την σύζυγο μου Παναγιώτα Αναστασίου και τα δύο μου παιδιά Γιώργο και Αναστάση για την υπομονή, στήριξη και ανοχή στην προσπάθειά μου για την απόκτηση του τίτλου, αφού η πολύωρη και απαιτητική εργασία μου ως Αστυφύλακας σε συνάφεια με τον χρόνο που απαιτούσε η μελέτη για το πτυχίο με ανάγκασαν να κλέψω οικογενειακό χρόνο.

Πίνακας Περιεχομένων

1. Εισαγωγή.....	1
2. Κυπριακή Δημοκρατία – Μεγάλη Ιστορία Σύντομης Διαρκείας.....	3
2.1. Η εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας.....	3
2.1.1. Το Κυπριακό Πρόβλημα: Μια εθνοτική αντιπαράθεση.....	3
2.1.2. Από τη Ζυρίχη στην ίδρυση της Δημοκρατίας.....	3
2.2. Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας.....	4
2.2.1. Το Δοτό Σύνταγμα και τα αδιέξοδά του.....	4
2.2.2. Δίκαιο της Ανάγκης-Η σωτηρία της πολιτείας, ο υπέρτατος νόμος.....	6
3. Η πορεία της Κύπρου για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	8
3.1. Σχέσεις Κύπρου-Ευρωπαϊκής Ένωσης: Από την Συμφωνία Σύνδεσης μέχρι την Τελωνειακή Ένωση.....	9
3.2. Η αίτηση ένταξης και η γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.....	12
3.3. Έναρξη διαδικασίας διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	14
3.3.1. Ευρωπαϊκή διεύρυνση: Σημαντικοί σταθμοί 1992-2015.....	15
3.4. Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις και κοινοτικό κεκτημένο.....	17
3.5. Αποδέσμευση Κυπριακού Προβλήματος από προϋπόθεση για ένταξη.....	20
3.6. Η τελική καμπή και η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε.....	21
4. Προβλήματα, προοπτικές, προκλήσεις.....	23
4.1. Το Κυπριακό ζήτημα εμπόδιο στην ένταξη και συνταγματικά κωλύματα.....	23
4.2. Αναμενόμενα οφέλη/ προκλήσεις από την ένταξη στην Ε.Ε.....	29
5. Επίλογος	33
Βιβλιογραφία.....	37

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Η Κύπρος. Μια νήσος που απέκτησε την ανεξαρτησία της χιλιετίες μετά την ύπαρξη της, συγκεκριμένα το 1960. Μετά την προέλαση διαφόρων κατακτητών και ύστερα από πολλές προσπάθειες, η Νήσος αποκτά την ανεξαρτησία της υπογράφοντας τις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, ως εναλλακτική λύση του διχοτομικού σχεδίου Μακμίλλαν (Λάμπρου, 2008: 59-70). Ανακηρύχτηκε, έτσι, κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος με ένα Σύνταγμα που ο Βρετανός Καθηγητής De Smith περιγράφει ως το πιο άκαμπτο Σύνταγμα του κόσμου, «ένα εφιαλτικό διάλογο ενός συνταγματολόγου με ένα μαθηματικό» (De Smith, 1964: 282).

Οι Συμφωνίες αυτές πρόσβλεπαν στην ειρηνική συνύπαρξη των δύο Κοινοτήτων με ένα δυαδικό σύστημα. Οι πρόνοιες του Συντάγματος για αυτό το σύστημα σύντομα έφεραν συνταγματικά προβλήματα με παραλυτικές συνέπειες και πολιτικά αδιέξοδα. Προσπάθειες για αναθεώρηση του Συντάγματος απέβησαν μοιραίες και ταυτόχρονα προκάλεσαν αντιδράσεις και αντιπαραθέσεις οδηγώντας σε συγκρούσεις μεταξύ των δύο συνυπαρχόντων Κοινοτήτων, ήτοι των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων.

Το δοτό και περίπλοκο Σύνταγμα που παράλαβε η Κυπριακή Δημοκρατία μετά τις Συμφωνίες Λονδίνου-Ζυρίχης, την οδήγησε σε αδιέξοδα, αφού η εφαρμογή κάποιων εκ των άρθρων του Συντάγματος ήταν αδύνατο να εφαρμοστούν. Αυτό οφειλόταν, κυρίως, στην δυαδική δομή των συνταγματικά προβλεπόμενων οργάνων, στην αναίρεση της αρχής της λειτουργικότητας όπως και στο γεγονός ότι δεν υπήρξε προϊόν λαϊκής κυριαρχίας.

Η Κυπριακή Δημοκρατία, ψάχνοντας για διέξοδο έθεσε ως στόχο της, την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι, ξεκίνησε την πορεία της για την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πρώην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα) το 1972 με την σχετική Συμφωνία Σύνδεσης, επιτυγχάνοντας τον στόχο της 32 χρόνια μετά, αφού διάφορα

γεγονότα και παράγοντες αποτελούσαν εμπόδια είτε στην θέληση της για ένταξη είτε στην εκπλήρωση των προϋποθέσεων για ένταξη στην ΕΕ.

Εκτός από την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ένας δεύτερος διακηρυγμένος της στόχος είναι η επίλυση του Κυπριακού ζητήματος με βάση τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου, τα σχετικά Ψηφίσματα του ΟΗΕ, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το ευρωπαϊκό κοινοτικό κεκτημένο. Η λύση του Κυπριακού ζητήματος ως προϋπόθεση για ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, στάθηκε εμπόδιο στην ενταξιακή πορεία της μέχρι την σχετική απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι το 1999, το οποίο επέτρεπε την ένταξή της πριν την επίλυση του σχετικού ζητήματος. Παρόλο που η λύση του Κυπριακού ήταν πρωταρχικός στόχος, η πρόταξη της λύσης ως προϋπόθεση για ένταξη θα νομιμοποιούσε την ομηρία της Κύπρου στην Τουρκία και εμμέσως η Άγκυρα θα μπορούσε, αντίστοιχα, να ασκήσει βέτο στην ένταξη της Κύπρου. Έτσι, η επιδίωξη για την ένταξη, με τη συμπερίληψη του κοινοτικού κεκτημένου ως ζωτικής σημασίας θέμα αρχής για λύση στο Κυπριακό Πρόβλημα, φάνταζε ότι θα μπορούσε να δράσει καταλυτικά προς την λύση (Θεοφάνους, 2000).

Αναλυτικότερα, στο Δεύτερο Κεφάλαιο της μελέτης, πραγματοποιείται μια σύντομη αναφορά στη εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας με έμφαση στο Σύνταγμα της και τις ιδιαιτερότητες του. Ακολούθως στο Τρίτο Κεφάλαιο, αναλύεται, ιστορικά, η πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση περιλαμβάνοντας τους ιστορικούς σταθμούς στην εξέλιξη της πορείας για την πραγματοποίησή της, πλαίσιο στο οποίο επεξηγείται η διαδικασία διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι διαπραγματεύσεις της κυπριακής πλευράς. Στη συνέχεια στο Τέταρτο Κεφάλαιο, αναλύεται κατά πόσο το Κυπριακό πρόβλημα αποτέλεσε εμπόδιο στην πορεία της Κύπρου στην ΕΕ και τα συνταγματικά ζητήματα που προέκυψαν όπως και τα αναμενόμενα οφέλη της Κύπρου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά πόσο εκπληρώθηκαν μέχρι σήμερα. Στο Πέμπτο Κεφάλαιο πραγματοποιείται μια σύνοψη του περιεχομένου των προηγούμενων κεφαλαίων ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για την πορεία της Κύπρου προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά πόσο τα κωλύματα που υφίσταντο κατά την πορεία αυτή ισχύουν μέχρι σήμερα, αναλύοντας έτσι συνοπτικά τα επίκαιρα δρώμενα γύρω από την Κύπρο σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κεφάλαιο 2

Κυπριακή Δημοκρατία-Μεγάλη Ιστορία Σύντομης Διαρκείας

2.1. Η εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας

2.1.1. Το Κυπριακό Πρόβλημα: Μια εθνοτική αντιπαράθεση

Το Κυπριακό Πρόβλημα, όπως αναφέρει ο Ιωσήφ (2000), ορίζεται ως μία πολιτική διαίρεση ή μια σύγκρουση μεταξύ των δύο εθνοτικών ομάδων, των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων και διαχωρίζει το Κυπριακό ζήτημα σε τρεις φάσεις. Η πρώτη φάση αναφέρεται στην περίοδο μέχρι το 1960, όπου αποτελούσε ένα αποικιακό ζήτημα το οποίο διευθετήθηκε με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας και την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η δεύτερη φάση είναι η περίοδος 1960-1974 όπου το πρόβλημα ήταν η εσωτερική διαμάχη μεταξύ των δύο Κοινοτήτων με την παράλληλη εμπλοκή εξωτερικών δυνάμεων. Οι δυνάμεις αυτές ήταν οι εγγυήτριες δυνάμεις, δηλαδή η Ελλάδα, η Τουρκία και η Μεγάλη Βρετανία, και σε πολιτικό επίπεδο, οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση. Η τρίτη φάση αποτελεί την περίοδο μετά την τουρκική εισβολή μέχρι σήμερα, όπου κυρίαρχο θέμα είναι η *de facto* διαίρεση του νησιού (Ιωσήφ, 2000: 40-44).

2.1.2. Από τη Ζυρίχη στην ίδρυση της Δημοκρατίας

Οι Συμφωνίες του Λονδίνου και της Ζυρίχης αποτελούνταν από μια σειρά Συνθηκών, που έθεταν τα θεμέλια της πολιτικής δομής του νέου κράτους. Οι Συνθήκες αυτές ήταν, η Συνθήκη Ίδρυσης, η Συνθήκη Συμμαχίας, η Συνθήκη Εγγύησης και η Συμφωνία πάνω στη βασική δομή της Κυπριακής Δημοκρατίας που περιείχε τις βασικές διατάξεις του συντάγματος που συντάχτηκε αργότερα (Ιωσήφ, 2000: 59).

Η πιο σημαντική συνθήκη που υπογράφηκε στην Ζυρίχη είχε τον τίτλο «*Βασική Διάρθρωσις της Δημοκρατίας της Κύπρου*». Η Συνθήκη αυτή αναφέρεται στο συνταγματικό καθεστώς της νέας Πολιτείας. Η επιδίωξη των Τούρκων κατά τις

διαπραγματεύσεις ήταν η εισαγωγή χωριστών στοιχείων στο Σύνταγμα που να προσδίδουν ομοσπονδιακό χαρακτήρα (Λάμπρου 2000: 65-66). Με τον διακανονισμό της Ζυρίχης, αποκλείστηκε επ' άπειρον η οποιαδήποτε ένωση, και εγκαθιδρύθηκε η διχοτόμηση και η χωριστή ανεξαρτησία των δύο Κοινοτήτων. Η τουρκική πλευρά στις διαπραγματεύσεις της Ζυρίχης πέτυχε, εκτός των δικαιωμάτων αρνησικυριών, πολλά υπερπρονόμια για την Κοινότητα της. Η Κοινότητα, με ποσοστό 18%, απέκτησε δικαίωμα να κατέχει το 30% των θέσεων στη Δημόσια Υπηρεσία και 40% στις δυνάμεις της Αστυνομίας και του Στρατού. Η οποιαδήποτε κατάργηση ή τροποποίηση των θεμελιωδών άρθρων της Συνθήκης απαγορευόταν ρητώς (Λάμπρου 2000: 67-68).

Παρά την επιθυμία του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου για ορισμένες τροποποιήσεις στη Συνθήκη, μετά από την ελληνική προτροπή και την αδιαλλαξία του Πρωθυπουργού της Μεγάλης Βρετανίας Χάρολντ Μακμιλαν, την 19^η Φεβρουαρίου 1959 υπογράφηκαν οι συμφωνίες στο Λονδίνο (Λάμπρου 2000: 67-68). Στις 16 Αυγούστου 1960 η Κύπρος ανακηρύχτηκε ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος, αφού προηγουμένως, στις 15 και 16 Αυγούστου του ίδιου έτους στη Λευκωσία, υπογράφηκαν το Σύνταγμα και οι Συνθήκες από τους εκπροσώπους της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής Κοινότητας καθώς και από εκπροσώπους των τριών εγγυητριών χωρών. Οι Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και ο Facil Kucuk υπόγραψαν κάθε έγγραφο υπό τη ιδιότητα τους ως ηγέτες των δύο Κοινοτήτων, χωρίς όμως να υφίσταται, στην συγκεκριμένη περίπτωση, η έννοια της λαϊκής κυριαρχίας ως παράμετρος συνταγματογένεσης (Potier, 2007: 41).

2.2. Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας

2.2.1. Το Δοτό Σύνταγμα και τα αδιέξοδά του

Ο Camp (όπως αναφέρεται στο Ιωσήφ, 2000: 65) χαρακτηρίζει το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας ως «...ένα συνταγματικό ζουρλομανδύα που απέκλειε την ευελιξία και την προσαρμοστικότητα που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη και επιβίωση κάθε πολιτικού σχήματος». Ο Ιωσήφ (2000: 65) αναφέρει ότι η δημιουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας ήταν αποτέλεσμα Διεθνών Συμφωνιών που επετεύχθησαν εν απουσία του κυπριακού λαού. Το Σύνταγμα επιβλήθηκε στο λαό και ουδέποτε δεν τέθηκε σε δημοψήφισμα (Ιωσήφ, 2000: 65) παρόλο που αφορούσε ένα νέο κράτος στο οποίο υφίσταντο σημαντικά προβλήματα.

Η Κυπριακή Δημοκρατία βασίζεται, μεταξύ άλλων, στις αρχές της νομιμότητας, της ανεξαρτησίας, του ανεπηρέαστου της δικαστικής εξουσίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι συνταγματικές της διατάξεις χαρακτηρίζονται από την διάκριση των τριών εξουσιών, της εκτελεστικής, της νομοθετικής και της δικαστικής, δεδομένης της ύπαρξης και των προβλημάτων που μπορεί να επιφέρει το πολίτευμα της Προεδρικής Δημοκρατίας (Τζιβάρας, 2010: 52). Η νομιμότητα της διασφαλίζεται από το Σύνταγμα και από την δέσμευση της Κυβέρνησης να τηρεί τους, υπό εντολή, συνταγματικούς περιορισμούς. Δεσμεύεται επίσης για την τήρηση της ψήφισης μη αντισυνταγματικών νόμων από τους ασκούντες νομοθετική εξουσία και για την διατήρηση μιας ανεπηρέαστης και ανεξάρτητης δικαστικής εξουσίας. Στο δίκαιο που εφαρμόζεται στη δημοκρατία, το Σύνταγμα αποτελεί τον υπέρτατο νόμο, ο οποίος υπερισχύει έναντι οποιουδήποτε άλλου νόμου, βάσει του άρθρου 179 του Συντάγματος. (Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, 2005).

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως αναφέρθηκε, υπήρξε αποτέλεσμα των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου. Αποτελεί ένα από τα εκτενέστερα Συντάγματα, με 199 άρθρα και 3 παραρτήματα με λεπτομερειακές διατάξεις που συνήθως δεν απαντώνται σε συνταγματικά κείμενα (Adams, 1966: 475-490). Αυτός είναι ο λόγος που και ο Panteli (1984: 346) το χαρακτηρίζει ως ακατανόητο. Το κείμενο του Συντάγματος είναι λεπτομερές και, σε αρκετές περιπτώσεις, περίπλοκο για να ικανοποιήσει τις ανάγκες για προστασία δικαιωμάτων και συμμετοχής της μειοψηφίας στη λειτουργία του κράτους. Είναι δε άκαμπτο αφού περιέχει θεμελιώδεις διατάξεις που είναι αδύνατο να τροποποιηθούν (Αδαμίδης, 2004: 7-11).

Το δοτό αυτό Σύνταγμα σύντομα, λόγω του ότι αποτελούσε προϊόν ξένης βουλήσεως, και άνευ της συμβολής του λαού στον οποίο θα αποδίδονταν, δημιούργησε αφενός προβλήματα και αφετέρου πολιτικά αδιέξοδα. Ως υπέρτατος και απαραβάτος νόμος της νέας Πολιτείας επέφερε δύο βασικά μειονεκτήματα. Πρώτον, το Σύνταγμα δεν ήταν αντιπροσωπευτικό της πραγματικής σύνθεσης της κυπριακής κοινωνίας αλλά της διαπραγματευτικής δύναμης τόσο του ελληνικού όσο και του τουρκικού μέρους, με την τουρκοκυπριακή Κοινότητα να εξασφαλίζει προνομιακές συνθήκες, δυσανάλογες, βέβαια, της αριθμητικής και πληθυσμιακής της δύναμης στην Κύπρο. Δεύτερο μειονέκτημα είναι ότι το Σύνταγμα αναγνώριζε τους Ελληνοκύπριους όπως και τους Τουρκοκύπριους ως μέλη των αντίστοιχων Κοινοτήτων και όχι σαν πολίτες της

Κυπριακής Δημοκρατίας, με τα συνταγματικά και τα πολιτικά τους δικαιώματα να απορρέουν από την ιδιότητα τους ως μέλη της Κοινότητας που ανήκουν. Έτσι, ως άμεσο αποτέλεσμα ήταν το ίδιο το Σύνταγμα να λειτουργεί κάθε άλλο παρά ως ενοποιητικό σύμβολο (Λάμπρου, 2008: 77-89).

Έτσι, αντιμετωπίζοντας τα προαναφερθέντα προβλήματα και αδιέξοδα, δημιουργήθηκαν σοβαρές δικαιοδικές εντάσεις μεταξύ των δύο Κοινοτήτων. Με την ανάκυψη πολλών προβλημάτων και δυσλειτουργιών, γεγονός που επέφερε τις δικαιοδικές συγκρούσεις κατά την χρονική περίοδο 1963-1964, ο Πρόεδρος Μακάριος υπέβαλε τα περίφημα 13 σημεία προς αναθεώρηση του Συντάγματος, τα οποία, όμως, απέρριψε η τουρκοκυπριακή πλευρά. Στην συνέχεια, οι δικαιοδικές συγκρούσεις κορυφώθηκαν και οι Τουρκοκύπριοι αποχώρησαν από τα αξιώματα που τους παρέχονταν από το Σύνταγμα. Με την αποχώρηση των Τουρκοκυπρίων από τις θέσεις τους, η συνταγματική συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας τέθηκε, κατ' αυτόν τον τρόπο, σε κίνδυνο. Αποτέλεσμα ήταν η εφαρμογή του Δικαίου της Ανάγκης, με τη συμβολή, όμως, μόνο της ελληνοκυπριακής Κοινότητας (Αδαμίδης, 2004: 16-18).

2.2.2. Δίκαιο της Ανάγκης - Η σωτηρία της πολιτείας, ο υπέρτατος νόμος

Λόγω της αποχώρησης των Τουρκοκυπρίων από τα αξιώματα τους, το σύστημα της δικαιοσύνης κινδύνευε να καταρρεύσει. Έτσι θεσπίστηκε από την Βουλή των Αντιπροσώπων ο Περί Απονομής Δικαιοσύνης Νόμος 33/1964, κατά τον οποίο ενοποιήθηκαν το Ανώτατο Δικαστήριο με το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο σε ένα Ανώτατο Δικαστήριο που ασκούσε τις αρμοδιότητες των δύο, προαναφερθέντων, Δικαστηρίων. Στην συνταγματική ανάλυση, με βάση το άρθρο 133 παρ. 1 του Συντάγματος, στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο προεδρία ασκεί ένα ουδέτερο πρόσωπο ως Πρόεδρος καθώς και ένας Ελληνοκύπριος και ένας Τουρκοκύπριος Δικαστής. Με βάση δε, το άρθρο 153 παρ. 1 του Συντάγματος, στο Ανώτατο Δικαστήριο, ομοίως, προεδρία ασκεί ένα ουδέτερο πρόσωπο όπως και δύο Ελληνοκύπριοι και ένας Τουρκοκύπριος Δικαστής. Όσον αφορά την απονομή της δικαιοσύνης, με βάση το άρθρο 159 του Συντάγματος, ο Δικαστής που εκδικάζει ποινικές ή αστικές υποθέσεις πρέπει να είναι της ίδιας Κοινότητας με τον κατηγορούμενο ή τους διάδικους. Στη νέα σύνθεση περιλαμβάνονταν οι τρεις Ελληνοκύπριοι και οι δύο Τουρκοκύπριοι Δικαστές των δύο προϋφιστάμενων Δικαστηρίων (Αδαμίδης, 2004: 16-18).

Η συνταγματικότητα του Νόμου 33/1964, αμφισβητήθηκε στην Υπόθεση Mustafa Ibrahim το 1964, με τον ισχυρισμό, μεταξύ άλλων, ότι δεν ψηφίστηκε με βάση τις σχετικές συνταγματικές διατάξεις. Παρόλα αυτά, επικύρωσε τη θέσπιση του, επικαλούμενο το δόγμα της ανάγκης (Αδαμίδης 2004: 17-18). Το δόγμα της ανάγκης, έτσι, δεν έρχεται να αντικαταστήσει το Σύνταγμα αλλά να το διασώσει και με την ενσωμάτωση του σε αυτό ως εφεδρικός μηχανισμός, διάσωσε την κρατική και πολιτική υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας την περίοδο εκείνη κατά την οποία υφίσταντο αναταραχή. Αποτελεί τη συντήρηση της συνέχειας του βασικού νόμου μέχρι της άρσης των εξαιρετικών περιστάσεων, δηλαδή την πλήρη αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης και ομαλότητας.

Έτσι, με βάση την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση Ibrahim, το Δίκαιο της Ανάγκης χρησιμοποιήθηκε για τη θέσπιση νόμων από την Βουλή των Αντιπροσώπων, ως επίσης και για την υιοθέτηση πράξεων εκτελεστικής εξουσίας. Παρόλα αυτά, έτσι όπως διαμορφώθηκε, το Δίκαιο της Ανάγκης πρέπει να εφαρμόζεται κάτω από συγκεκριμένα κριτήρια, τα οποία αφορούν (α) την ύπαρξη επιτακτικής και αναπόφευκτης ανάγκης ή εξαιρετικών περιστάσεων που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσα στα πλαίσια των συνταγματικών προνοιών, (β) η ανάγκη που προκύπτει να μην μπορεί να αντιμετωπιστεί με οποιοδήποτε άλλο τρόπο όπως και (γ) να υφίσταται αναλογικότητα των μέτρων με την ανάγκη που ζητείται να αντιμετωπιστεί, και επιπρόσθετα τα μέτρα που λαμβάνονται να είναι προσωρινά και να μην επεκτείνονται πέραν της περιόδου της επιτακτικής και αναπόφευκτης ανάγκης (Αδαμίδης, 2004: 17-20).

Με βάση τα πιο πάνω μπορεί να συμπεραθεί ότι, η συνταγματική έννομη τάξη της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960, παρά τη μη αυστηρή εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος, λόγω της απόσυρσης των Τουρκοκυπρίων από τα αξιώματα που τους παρέχονται από το Σύνταγμα, εξακολουθεί να ισχύει αναλλοίωτη και αδιαλείπτως. Άλλωστε με βάση το ισχύον Σύνταγμα, η Κυπριακή Δημοκρατία διαπραγματεύτηκε την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και μετά από μια μεγάλη πορεία, κατάφερε την 1^η Μαΐου του 2004 να καταστεί πλήρες μέλος (Αδαμίδης, 2004: 18-20).

Κεφάλαιο 3

Η πορεία της Κύπρου για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Πολιτική πρόκληση προκάλεσε η διεύρυνση της ΕΕ από 15 σε 25 μέλη, αφού ήταν η μεγαλύτερη στην ιστορία της. Η ένταξη των δέκα χωρών στην ΕΕ, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος, θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η διαδικασία διεύρυνσης συνέβαλε στο να επιτευχθεί πολιτική σταθερότητα, οικονομική πρόοδος καθώς και κοινωνική δικαιοσύνη τόσο στα κράτη μέλη της ΕΕ όσο και στην ίδια την ΕΕ. Η ανάγκη για μια ισχυρή και ενωμένη Ευρώπη ήταν επιτακτική, ενόψει των έντονων φαινομένων αστάθειας και ρευστότητας, των εύθραυστων ισορροπιών και της αλληλεξάρτησης που χαρακτηρίζει, εν γένει, το διεθνές περιβάλλον (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015, Masahiro, 2005).

Κύριος στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η παύση των συγκρούσεων του παρελθόντος και η ενίσχυση της ειρήνης, της ασφάλειας, της ευημερίας και της δικαιοσύνης στην Ευρώπη. Έτσι η ενωσιακή θεωρία θέλει την ΕΕ να λειτουργεί ως μηχανισμός επίλυσης των διαφορών και των συγκρούσεων, με απώτερο σκοπό την διατήρηση της σταθερότητας στο περιφερειακό και το διεθνές σύστημα. Η Κύπρος είδε την ένταξη στην ΕΕ ως μια πρόκληση, αφού η διεύρυνση της απαιτούσε τη σύμφιξη τόσο μεταξύ των μελών της ΕΕ όσο και μεταξύ αυτών των άλλων τρίτων χωρών.

Η νεότερη ιστορία της Κύπρου επισφραγίστηκε από την ένταξη της στην ΕΕ την 1^η Μαΐου 2004. Το ιστορικό αυτό γεγονός έφερε αλλαγές τόσο στην πολιτική ζωή της Κύπρου, την διακυβέρνηση αλλά και τους οικονομικούς της προσανατολισμούς όπως και στον ρόλο του Κύπριου πολίτη εν γένει. Η ένταξη έφερε νέες προοπτικές, προκλήσεις αλλά και προβλήματα που η Κύπρος κλήθηκε και καλείται, ακόμη και τώρα, να αντιμετωπίσει.

Το Κυπριακό πρόβλημα και η επίλυση του, αποτελούσαν, έκτοτε, τις πολιτικές αιτίες που ωθούσαν και στήριζαν την πορεία της Κύπρου για ένταξη στην Ευρωπαϊκή οικογένεια. Ο Κρανιδιώτης (1997) ανέφερε σε ομιλία του ότι η αίτηση της Κυπριακής Κυβέρνησης για ένταξη στην ΕΕ δεν αποτελούσε μια επαναστατική επιλογή αλλά μια επιλογή στρατηγικού χαρακτήρα στον πυρήνα της οποίας βρισκόταν η επίλυση του Κυπριακού προβλήματος.

3.1. Σχέσεις Κύπρου-Ευρωπαϊκής Ένωσης: Από την Συμφωνία Σύνδεσης μέχρι την Τελωνειακή Ένωση

Παρόλο που το Κυπριακό πρόβλημα αποτελεί την κύρια πηγή προβληματισμού στην κυπριακή πολιτική ζωή, ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός του νησιού προσέλκυσε σημαντική προσοχή. Η πρώτη έκφραση ενδιαφέροντος από την Κύπρο για να γίνει συνδεδεμένο μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ήταν, μετά την αρχική υποβολή αίτησης της Μεγάλης Βρετανίας για ένταξη στην ΕΟΚ το 1962. Η ώθηση προήλθε από τις εμπορικές σχέσεις που διατηρούσε η ΕΟΚ με την Μεγάλη Βρετανία και τη προοπτική να χαθεί το προνομιακό δασμολόγιο της Κοινοπολιτείας. Η απόσυρση της αίτησης της Μεγάλης Βρετανίας απέσυρε και το ενδιαφέρον της Κύπρου μέχρι το 1971, όταν ήρθαν στην επιφάνεια νέες προσπάθειες της Μεγάλης Βρετανίας (Ιωσήφ, 2000: 254-255). Ο Πρόεδρος Μακάριος, στο όραμα της οικουμενικότητας όσον αφορά τον εξωτερικό προσανατολισμό της Κύπρου και την προσπάθεια αναζήτησης διεξόδων από τον ασφυκτικό θεσμοπολιτικό κλοιό στο ζήτημα της εσωτερικής αλλά και της εξωτερικής κυριαρχίας της Κύπρου που δημιουργήθηκε από τις προηγηθείσες συμφωνίες ίδρυσης, επιχείρησε παράλληλα με την αδέσμευτη πολιτική και τα τολμηρά ανοίγματα προς την Σοβιετική Ένωση, την εξωτερική πολιτική και προς την Ευρώπη (Γιαλλουρίδης, 1994: 270).

Η Κυπριακή Δημοκρατία και η ΕΟΚ υπέγραψαν τον Δεκέμβριο του 1972 συμφωνία σύνδεσης η οποία τέθηκε σε εφαρμογή την 1^η Ιουνίου 1973 (Θεοφάνους, 2000: 44-45). Η Συμφωνία αυτή προέβλεπε τη σταδιακή εξάλειψη των εμπορικών περιορισμών για τα βιομηχανικά και τα γεωργικά προϊόντα ανάμεσα στην Κύπρο και στην ΕΟΚ και αυτό θα επιτυγχανόταν μετά από την πάροδο μιας δεκαετούς μεταβατικής περιόδου (Ιωσήφ, 2000: 255). Η Συμφωνία αυτή ήταν κυρίως αποτέλεσμα οικονομικών παραγόντων παρόλο που δεν στερούταν πολιτικής σημασίας (Θεοφάνους, 2000: 45), η οποία

περιλάμβανε, περαιτέρω, δύο στάδια. Το πρώτο στάδιο άρχιζε από την ημέρα εφαρμογής της συμφωνίας μέχρι τις 30 Ιουνίου 1977, ενώ το δεύτερο στάδιο άρχιζε αμέσως μετά για αρχική καθορισμένη περίοδο πέντε ετών. Το δεύτερο στάδιο προνοούσε την δημιουργία Τελωνειακής Ένωσης μεταξύ των δύο μερών. Στην πρώτη φάση, η Κύπρος και η ΕΟΚ, έπρεπε να προχωρήσουν σε κατάργηση των δασμών εισαγωγής κατά 9% ετησίως για τα προϊόντα που θα περιλαμβάνονταν στην Τελωνειακή Ένωση (Μιχαήλ, 1994: 13-15).

Η επιλογή αυτή από πλευράς Κύπρου, είχε, πέραν του οικονομικού περιεχομένου, σαφέστατο πολιτικό υπόβαθρο. Το σκεπτικό του ευρωπαϊκού προσανατολισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας ήταν πρώτον, η άτυπη εγκαθίδρυση της ευρωπαϊκής πολιτικής συνεργασίας ως θεσμού, ή ως διαδικασία συντονισμού των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε πολιτικό επίπεδο και ιδιαίτερα στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, πράγμα που θα σηματοδοτούσε διαδικασίες ενοποίησης και ενίσχυσης του τότε ανύπαρκτου πολιτικού βάρους της Κοινότητας στη διεθνή πολιτική σκηνή. Δεύτερον, η Κύπρος είχε την ανάγκη για αναζήτηση ερεισμάτων στη διεθνή πολιτική που θα μπορούσαν να στηρίξουν την προσπάθεια της κυπριακής Κυβέρνησης για την εξύψωση του κύρους και της υπόστασης του κράτους που είχε προσβληθεί από διάφορα φαινόμενα που επισυνέβαιναν τόσο στον εσωτερικό όσο και στον εξωτερικό χώρο. Επομένως, η οικονομική διάσταση της Σύνδεσης είχε περιορισμένη σημασία, ενώ το πολιτικό περιεχόμενο αποδείχτηκε, εν συνεχεία, ζωτικής σημασίας, ιδιαίτερα μετά την τουρκική εισβολή το 1974 και την ανακήρυξη της αποκαλούμενης Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου το 1983, στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου (Γιαλλουρίδης, 1994: 270-274).

Η Τουρκική εισβολή και οι συντριπτικές συνέπειες της στον οικονομικό τομέα οδήγησαν σε καθυστέρηση της εφαρμογής της Συμφωνίας Σύνδεσης. Μετά από συνεχόμενες παρατάσεις της πρώτης φάσης, υπογράφηκε συμπληρωματικό πρωτόκολλο το 1987 για την υλοποίηση της δεύτερης φάσης της Συμφωνίας Σύνδεσης όπου καθορίζονταν οι όροι της σταδιακής καθιέρωσης της Τελωνιακής Ένωσης (Ιωσήφ, 2000: 255-256). Με την υπογραφή του πρωτοκόλλου, προβλεπόταν η ολοκλήρωση της Τελωνιακής Ένωσης εντός 15 ετών, κίνηση που θεωρήθηκε πολιτική επιτυχία τόσο από την ελληνική όσο και από την κυπριακή πλευρά. Το σκεπτικό της αναβαθμισμένης αυτής σχέσης ήταν να αποτελέσει καταλυτικό παράγοντα για την επίλυση του

Κυπριακού ζητήματος σε ευρωπαϊκό πλαίσιο (Γιαλλουρίδης, 1994: 270-274). Η συμφωνία αυτή προέβλεπε τη συμπλήρωση της Τελωνειακής Ένωσης Κύπρου-ΕΟΚ σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση αφορούσε την περίοδο 1988-1997 όπου προνοούσε κυρίως (α) την σταδιακή κατάργηση όλων των δασμών από μέρος της Κύπρου σε εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων από την ΕΟΚ, (β) την σταδιακή εισαγωγή του κοινού εξωτερικού δασμού της ΕΟΚ, (γ) την κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών στην εισαγωγή βιομηχανικών προϊόντων από την ΕΟΚ καθώς και (δ) την σταδιακή κατάργηση δασμών και άλλων περιορισμών σε σχέση με ορισμένα γεωργικά προϊόντα (Θεοφάνους, 2000: 45-47).

Η δεύτερη φάση αφορούσε την περίοδο 1998-2002 και ήταν ύψιστης πολιτικής σημασίας καθώς από την μία πλευρά, η συμφωνία είχε άμεση ισχύ στην ελεύθερη Κύπρο και νομική ισχύ σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας και από την άλλη, η συμφωνία πραγματοποιήθηκε παρά την εκκρεμότητα του Κυπριακού προβλήματος, γεγονός που αποτέλεσε νομικό και πολιτικό προηγούμενο στην ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ (Θεοφάνους, 2000: 45-47).

Η επιλογή αυτή της Κυπριακής Δημοκρατίας ονομάστηκε «*ευρωπαϊκή διάσταση*» του Κυπριακού αφού αποτέλεσε μια εναλλακτική προοπτική για τη δίκαιη επίλυση του, δεκαετίες χρονίζοντος, προβλήματος της Κύπρου. Στην Κύπρο δε, κυριαρχούσε η άποψη ότι η δυνατότητα πολιτικής παρέμβασης της Κοινότητας θα δρομολογούσε τη λύση. Έτσι, θεωρήθηκε ότι, η άμεση αίτηση για ένταξη, επί Ελληνική Προεδρία, θα τύγχανε ευνοϊκής μεταχείρισης. Παρόλα αυτά, η κυπριακή Κυβέρνηση, θεώρησε ότι, το 1988, οι συνθήκες δεν ήταν ώριμες ούτε, από την μία πλευρά, για την Ευρώπη να δεχτεί την αίτηση αλλά ούτε, από την άλλη πλευρά, και για την ίδια την Κύπρο όσον αφορά το Κυπριακό ζήτημα. Αυτό στηριζόταν στην επιχειρηματολογία ότι οι κοινοτικοί εταίροι δεν είχαν ούτε την ικανότητα αλλά ούτε και την πολιτική βούληση για άμεση παρέμβαση στο Κυπριακό. Μέχρι τότε η Κοινότητα υποστήριζε την αναγκαιότητα αποκατάστασης της πολιτειακής ομαλότητας στην Κύπρο και αναγνώριζε ένα υποκείμενο διεθνούς δικαίου, ήτοι το ενιαίο και αδιαίρετο της Κυπριακής Δημοκρατίας (Γιαλλουρίδης, 1994: 273-275).

3.2. Η αίτηση ένταξης και η γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Η κύρια ενταξιακή προσπάθεια της Κύπρου συνέπεσε με το κοσμοϊστορικό γεγονός της πτώσης των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Ευρώπη, ένα γεγονός που άνοιξε τον δρόμο για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (Λάμπρου, 2008: 709). Η αίτηση της Κυπριακής Δημοκρατίας για ένταξη στην ΕΟΚ υποβλήθηκε την 4^η Ιουλίου 1990 (Θεοφάνους, 2000: 46), αίτηση, όμως, η οποία θεωρήθηκε εξαιρετικά αβέβαιη και προβληματική (Γιαλλουρίδης, 1994: 274). Τόσο παράγοντες από την ίδια την Ευρωπαϊκή Κοινότητα όσο και από τις ΗΠΑ, προσπαθούσαν να πείσουν τον τότε Πρόεδρο Γιώργο Βασιλείου να μην προχωρήσει σε υποβολή της αίτησης αφού θα επηρέαζε δυσμενώς τον δικοινοτικό διάλογο για επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, ενώ, παράλληλα, γινόταν μία απόπειρα ώστε να πείσουν την κυπριακή πλευρά ότι, η αίτηση δεν θα γινόταν δεκτή λόγω της μη επίλυσης του Κυπριακού προβλήματος (Θεοφάνους, 2000: 47).

Η αίτηση για ένταξη, υποβλήθηκε από την Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας για το σύνολο του κυπριακού κράτους, γεγονός το οποίο προκάλεσε τις αντιδράσεις της ηγεσίας των Τουρκοκυπρίων, η οποία αρνήθηκε στην Κυβέρνηση της Δημοκρατίας την δέσμευση, από πλευράς της τελευταίας, να δεσμεύει το σύνολο του κράτους με μια τέτοια ενέργεια. Η τουρκοκυπριακή ηγεσία, περαιτέρω, υποστήριξε ότι, κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες και με βάση τις διατάξεις του Συντάγματος του 1960, είχε το δικαίωμα να ασκήσει βέτο επί της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ένεκα του ότι ενέπιπτε σε αποφάσεις επί θεμάτων εξωτερικής πολιτικής (Λάμπρου, 2008: 709).

Επίσης, αναφέρθηκε ότι η Κύπρος δεν μπορούσε να ενταχθεί σε Διεθνή Οργανισμό του οποίου δεν είναι μέλη η Ελλάδα όπως και η Τουρκία. Ενόψει της μη αναγνώρισης της «*Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου*», η Ευρωπαϊκή Κοινότητα απέρριψε το αίτημα των Τουρκοκυπρίων και κίνησε τις διαδικασίες που προβλέπονται από τις Συνθήκες ως προς την εξέταση της υποψηφιότητας (Ιωσήφ, 2000: 256-257). Στις 10 Δεκεμβρίου 1991, με την Συνθήκη του Μάαστριχτ, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Ένωση, μια ονομασία που εξέφραζε με μεγαλύτερη επιτυχία τους διευρυμένους στόχους της Κοινότητας (Λάμπρου, 2008: 709).

Κατά τη σύνοδο κορυφής της ΕΕ στην Κοπεγχάγη τον Ιούνιο του 1993, καθορίστηκαν τα κριτήρια προσχώρησης ως πλήρους μέλους, τα οποία έγιναν γνωστά ως τα "Κριτήρια της Κοπεγχάγης". Τα Κριτήρια της Κοπεγχάγης αφορούσαν: (α) την σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων, (β) την ύπαρξη οικονομίας της αγοράς που να λειτουργεί καθώς και ικανότητα αντιμετώπισης της ανταγωνιστικής πίεσης και των δυνάμεων της αγοράς στα πλαίσια της Ένωσης και (γ) την ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων του μέλους, μεταξύ των οποίων και την υιοθέτηση των στόχων της πολιτικής, της οικονομικής και της νομισματικής ένωσης. Το πρώτο "πολιτικό" κριτήριο ορίστηκε ως απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, ενώ τα άλλα δύο κριτήρια έπρεπε να πληρούνται κατά τη στιγμή της προσχώρησης ως πλήρους μέλους. Το τρίτο κριτήριο προϋποθέτει ότι τα νέα μέλη πρέπει να ενσωματώνουν τις πολιτικές και τη νομοθεσία της ΕΕ, δηλαδή το κοινοτικό κεκτημένο (Kok, 2003).

Τρία χρόνια μετά την αίτηση της Κυπριακής Δημοκρατίας για ένταξη στην ΕΟΚ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε γνώμη, με την οποία επιβεβαίωνε τον ευρωπαϊκό χαρακτήρα και τον προορισμό της Δημοκρατίας (Ιωσήφ, 2000: 258). Εντούτοις, η γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κρίνεται θετική, παρά το γεγονός ότι, οι εξελίξεις σχετικά με τον δικοινοτικό διάλογο για επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, δεν ήταν θετικές (Θεοφάνους, 2000: 47). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξε, σύμφωνα με τον Ιωσήφ (2000: 258) στο ότι «...η Κοινότητα θεωρεί την Κύπρο ικανή για την προσχώρηση και μόλις διασφαλιστούν περισσότερο οι προοπτικές για διευθέτηση, η Κοινότητα θα είναι έτοιμη να αναλάβει από κοινού με την Κύπρο τη διαδικασία που θα πρέπει τελικά να οδηγήσει στην εν λόγω προσχώρηση».

Το κύριο μήνυμα που πηγάζει από την συγκεκριμένη γνώμη είναι ότι η Κύπρος είναι εντάξιμη χώρα αλλά το Κυπριακό αποτελεί ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα που θέτει τροχοπέδη όσον αφορά το ζήτημα της ένταξης. Τόνισε, περαιτέρω, ότι οι βασικές αρχές που περιλαμβάνονται στη Συνθήκη της ΕΟΚ και ιδιαίτερα των τριών ελευθεριών, δεν θα μπορούσαν να ασκηθούν στο σύνολο του εδάφους της Δημοκρατίας. Έτσι, τέθηκε ως προϋπόθεση η διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας, του δικαιώματος εγκατάστασης και των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων που είναι διεθνώς αναγνωρισμένα, στο πλαίσιο μιας συνολικής

διευθέτησης για την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης στο σύνολο της Κυπριακής Δημοκρατίας (Ιωσήφ, 2000: 258).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστήριζε ότι η Κύπρος δεν αντιμετώπιζε οποιοδήποτε πρόβλημα στην υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου, ιδίως στον οικονομικό τομέα, και έδειχνε ετοιμότητα στην αντιμετώπιση προκλήσεων της ευρωπαϊκής οικονομίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1993: 23). Αυτό κρίθηκε από, την μέχρι εκείνη τη στιγμή ταχύρυθμη ανάπτυξη στην οικονομία, και παρόλο του ότι το Κυπριακό ζήτημα ήταν ακόμα άλυτο, θεωρήθηκε ότι ανήκε στην ομάδα των πλέον ανεπτυγμένων χωρών της Ευρώπης (Ζαρμά, 2004: 102). Η γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προσυπογράφηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 4 Οκτωβρίου 1993, το οποίο υποστήριξε την πρόταση της για στενή συνεργασία με την Κυπριακή Κυβέρνηση ώστε να βοηθηθεί η τελευταία για την ομαλότερη ένταξή της στην ΕΕ. Για το σκοπό αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την υλοποίηση ουσιαστικών συζητήσεων με την κυπριακή Κυβέρνηση ώστε να την βοηθήσει στην προετοιμασία των διαπραγματεύσεων ένταξης (Ιωσήφ, 2000: 259).

3.3. Εμβάθυνση και διεύρυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι σήμερα

Από την ίδρυσή της το 1957, η ΕΕ διευρύνθηκε από 6 σε 28 κράτη μέλη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015). Η προσπάθεια ολοκλήρωσης της ΕΕ εντατικοποιήθηκε το 1992 με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Αυτό ήταν αποτέλεσμα οικονομικών και πολιτικών διεργασιών που δεν περιοριζόταν μόνο σε ευρωπαϊκό αλλά και σε διεθνές επίπεδο (Θεοφάνους, 2000: 144). Αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα ορόσημα της ιστορίας της ΕΕ, με το οποίο θεσπίστηκαν σαφείς κανόνες για το ενιαίο νόμισμα, την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας όπως και για Στενότερη Συνεργασία σε Θέματα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015α). Μετά, ιδίως, την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων το 1989, πολλές πρώην κομμουνιστικές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, προσχώρησαν στην ΕΕ σε δύο κύματα διεύρυνσης, από το 2004 έως το 2007, από κοινού με τη Κύπρο, ενώ το 2013, η Κροατία έγινε το 28^ο κράτος μέλος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει ότι κάθε ευρωπαϊκή χώρα μπορεί να υποβάλει αίτηση προσχώρησης εφόσον σέβεται τις δημοκρατικές αξίες της ΕΕ και δεσμεύεται να τις προάγει. Η ενδιαφερόμενη χώρα πρέπει να πληροί τα πολιτικά, τα οικονομικά και τα νομικά κριτήρια που καθορίζονται από την ίδια την ΕΕ, ενώ πρέπει να διαθέτει σταθερούς θεσμούς που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα, λειτουργική οικονομία της αγοράς και ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς εντός της ΕΕ όπως και πρέπει να διαθέτει ικανότητα ανταπόκρισης στις υποχρεώσεις που απορρέουν από το δίκαιο και τις πολιτικές της ΕΕ. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη προσήλωση στους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015). Τα ιδρυτικά κράτη-μέλη της ΕΕ έμειναν πιστά στο όραμα των ιδρυτών της, δηλαδή της ουσιαστικής συνένωση των ευρωπαϊκών λαών, και αγωνίστηκαν συνεχώς τόσο για την «εμβάθυνση» όσο και για τη «διεύρυνση» της ΕΕ (Μπαμπινιώτης, 2015, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Η διεύρυνση της ΕΕ αποτελεί μια σημαντική επιδίωξη της ΕΕ η οποία εμπεριέχει διάφορες διαστάσεις. Ζωτικός, και ίσως ο ύψιστος, στόχος της ΕΕ είναι η κατοχύρωση της μεταψυχροπολεμικής ευρωπαϊκής ασφάλειας. Η διεύρυνση της ΕΕ προς την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη συνδέεται άμεσα με την ασφάλεια και την οικονομική ευημερία της ΕΕ και, μεταξύ άλλων, προσδοκεί τη συνέχιση υποστήριξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελεύθερης διακίνησης ως επίσης και της ενίσχυσης του κύρους της ΕΕ ως πολιτικής και οικονομικής δύναμης στο διεθνές επίπεδο (Θεοφάνους, 2000:154-156).

3.3.1. Ευρωπαϊκή διεύρυνση: Σημαντικοί σταθμοί 1992-2015

Την 1^η Ιανουαρίου 1995 η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία προσχώρησαν στην ΕΕ δημιουργώντας μια ΕΕ με 15 κράτη μέλη. Στις 26 Μαρτίου 1995 τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία του Σένγκεν σε επτά χώρες, ήτοι το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, οι Κάτω Χώρες, το Λουξεμβούργο και η Πορτογαλία. Με τη συμφωνία αυτή, οι υπήκοοι όλων των κρατών μελών μπορούσαν να ταξιδεύουν μεταξύ όλων αυτών των χωρών χωρίς έλεγχο διαβατηρίων στα σύνορα. Στις 17 Ιουνίου 1997 υπογράφεται η Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία βασίστηκε στα επιτεύγματα της Συνθήκης του Μάαστριχτ και περιλάμβανε σχέδια για τη μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, την ενίσχυση της Ευρώπης στο διεθνές γίγνεσθαι καθώς και τη διάθεση περισσότερων πόρων για την

απασχόληση και τα δικαιώματα των πολιτών. Ακολούθως, στις 13 Δεκεμβρίου 1997 αποφασίστηκε από τους αρχηγούς των κρατών μελών η έναρξη διαπραγματεύσεων για προσχώρηση στην ΕΕ, δέκα χωρών της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης, διεύρυνση η οποία περιελάμβανε την Κυπριακή Δημοκρατία και τη Μάλτα. Ακολούθως, το 1999 υιοθετήθηκε το ευρώ από έντεκα χώρες και το 2001 προστέθηκε και η Ελλάδα με πρωταρχική χρήση στις εμπορικές και χρηματοπιστωτικές συναλλαγές (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015α).

Το 2003 μια πτυχή της Εξωτερικής Πολιτικής και της Πολιτικής Ασφάλειας που απασχόλησε την ΕΕ ήταν η πραγματοποίηση αποστολών διαφύλαξης της ειρήνης στα Βαλκάνια αντικαθιστώντας τις στρατιωτικές δυνάμεις του ΝΑΤΟ, με στρατιωτικές δυνάμεις υπό την αιγίδα της ΕΕ. Η ΕΕ συμφώνησε να δημιουργήσει έως το 2010 ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για όλους τους ευρωπαίους πολίτες. Περαιτέρω, η 1^η Μαΐου 2004 αποτέλεσε την μεγαλύτερη διεύρυνση της ΕΕ αφού εντάχθηκαν 10 χώρες μεταξύ των οποίων οκτώ χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης όπως επίσης η Κύπρος και η Μάλτα (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015β).

Στις 29 Οκτωβρίου 2004 τα 25 κράτη μέλη υπέγραψαν τη Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης με κύριο σκοπό τη απλούστευση της δημοκρατικής διαδικασίας λήψης των αποφάσεων και της διαχείρισης της ΕΕ εν γένει, εγχείρημα, όμως, το οποίο, εν τέλει, δεν κυρώθηκε από τα κράτη μέλη. Την 1^η Ιανουαρίου 2007 δύο ακόμη χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, η Βουλγαρία και η Ρουμανία, προσχώρησαν στην ΕΕ, ανεβάζοντας έτσι τον συνολικό αριθμό των κρατών μελών σε 27. Στις 13 Δεκεμβρίου 2007 τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ υπόγραψαν τη Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία τροποποίησε τις προηγούμενες Συνθήκες. Στόχος της είναι να καταστήσει την ΕΕ πιο δημοκρατική, αποτελεσματική και διαφανή, και συνεπώς ικανή να αντιμετωπίσει παγκόσμιες προκλήσεις όπως, μεταξύ άλλων, η κλιματική αλλαγή, η ασφάλεια και η αειφόρος ανάπτυξη. Η Συνθήκη της Λισαβόνας κυρώθηκε από όλες τις χώρες της ΕΕ, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2009 και αποτελεί το ισχύον πρωτογενές Ευρωπαϊκό Δίκαιο (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015β).

3.4. Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις και κοινοτικό κεκτημένο.

Μετά την παράθεση του ιστορικού πλαισίου της διεύρυνσης της ΕΕ εν συνόλω και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, εν συνεχεία παρατίθεται η ενταξιακή διαπραγμάτευση της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ. Έτσι, μετά τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κρίσιμος σταθμός στην ευρωπαϊκή πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας αποτέλεσε η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κέρκυρας, το 1994, το οποίο χαιρέτιζε την πρόοδο και ανέφερε ότι η Κύπρος θα περιλαμβανόταν στο επόμενο στάδιο της διεύρυνσης της ΕΕ. Στις 6 Μαρτίου 1995 το ζήτημα της καταλληλότητας της Κύπρου για ένταξη στην ΕΕ επαναβεβαιώθηκε από την απόφαση του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων.

Με την απόφαση αυτή σηματοδοτήθηκε η έναρξη των διαπραγματευτικών συνομιλιών εν αναμονή καθορισμού ημερομηνίας. Μετά την ολοκλήρωση της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1996, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας θα ξεκινούσαν στις 30 Μαρτίου 1998. Στη σχετική απόφαση αναφέρεται ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις θα επηρέαζαν θετικά τις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού ζητήματος και ζητούσε, όπως υλοποιηθεί η βούληση της Κυπριακής Δημοκρατίας για να συμπεριληφθούν αντιπρόσωποι της τουρκοκυπριακής Κοινότητας στην αντιπροσωπεία των διαπραγματεύσεων (Χριστοδουλίδης, 2011: 79-80). Η ΕΕ εξέφρασε έτσι την επιθυμία της όπως η ένταξη αποβεί προς όφελος και των δύο Κοινοτήτων και ταυτόχρονα αφήνονταν να εννοηθεί ότι η ΕΕ θα διαδραμάτιζε ρόλο καταλύτη για την επίλυση του Κυπριακού (Θεοφάνους, 2000: 130-131).

Το Μάρτιο του 1998 ο πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας Γιώργος Βασιλείου διορίστηκε ως ο Επικεφαλής της Διαπραγματευτικής Ομάδας της Κύπρου για την ένταξη στην ΕΕ και ως Συντονιστής της διαδικασίας εναρμόνισης. Ακολούθως, η κυπριακή Κυβέρνηση, προσκάλεσε τους Τουρκοκυπρίους να διορίσουν αντιπροσώπους ως πλήρη μέλη της διαπραγματευτικής ομάδας για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ.

Η πρόσκληση αυτή επικυρώθηκε από τα κράτη-μέλη της ΕΕ, αλλά, παρόλα αυτά, απορρίφθηκε από την τουρκοκυπριακή πλευρά , με την τουρκική πλευρά, ειδικότερα,

να είναι αντίθετη, εξ αρχής, ως προς την ενταξιακή πορεία της Κύπρου (Υπουργείο Εξωτερικών, 2012, Θεοφάνους, 2000: 130-131).

Το πρώτο στάδιο των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία αφορούσε τη διαδικασία αναλυτικής εξέτασης του κοινοτικού κεκτημένου, μια διαδικασία γνωστή ως «μέθοδος screening». Με τη διαδικασία αυτή καθορίζονταν τα σημεία εκείνα του Κυπριακού Δικαίου που έχριζαν αναγκαίων αλλαγών, προκειμένου να εναρμονιστεί με τη νομοθεσία της ΕΕ (Υπουργείο Εξωτερικών, 2012).

Την εναρμόνιση του Κυπριακού Δικαίου με το κοινοτικό κεκτημένο, ανέλαβε ομάδα νομικών, με επικεφαλής τον Γενικό Εισαγγελέα Αλέκο Μαρκίδη, η οποία ετοίμασε με ταχύτητα και ευστοχία, πλήθος νομοσχεδίων. Σημαντική συμβολή στην εναρμόνιση του κοινοτικού κεκτημένου είχε, επίσης, το νομοθετικό έργο της Κυπριακής Βουλής (Λάμπρου, 2008: 710-711). Οι ουσιαστικές συζητήσεις για το κάθε κεφάλαιο του κεκτημένου άρχισαν στις 10 Νοεμβρίου 1998. Η φάση των διαπραγματεύσεων για την αναλυτική εξέταση του κεκτημένου ολοκληρώθηκε το 2000 και κάλυπτε το νέο κεκτημένο μέχρι την 1^η Ιανουαρίου 2000. Από εκείνο το σημείο η διαδικασία της αναλυτικής εξέτασης γινόταν στο πλαίσιο των ενταξιακών διαπραγματεύσεων (Υπουργείο Εξωτερικών, 2012).

Το κοινοτικό κεκτημένο, συνδέεται άμεσα με την διατήρηση της συνοχής της ΕΕ, δίνοντας το δικαίωμα σε αυτή να προχωρεί με απώτερο στόχο την εμβάθυνση. Το κεκτημένο, αποτελούμενο από τις αρχές, το περιεχόμενο και τους πολιτικούς στόχους των Συνθηκών, τη νομοθεσία που έχει υιοθετηθεί σύμφωνα με τις Συνθήκες αλλά και τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τις δηλώσεις και τα ψηφίσματα που υιοθετούνται στα πλαίσια της ΕΕ, τις κοινές δράσεις, τις διακηρύξεις, τις κοινές θέσεις, τα συμπεράσματα και άλλες πράξεις στα πλαίσια τόσο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και της Πολιτικής Ασφαλείας όσο της Συνεργασίας σε Θέματα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων καθώς και τις διεθνείς συμφωνίες που συνάπτει η ΕΕ με τρίτες χώρες ή τα κράτη μέλη μεταξύ τους, δεν επιτρέπει καμία μόνιμη απόκλιση από αυτό, πέραν των περιπτώσεων εκείνων όπου υφίσταται εναρμόνιση του νεοεισαχθέντος κράτους μέλους στην ΕΕ.

Το κοινοτικό, λοιπόν, κεκτημένο είναι αυτό που αποτελεί το κύριο στοιχείο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Συμπληρωματικά της αρχής της υπεροχής του Ευρωπαϊκού Δικαίου έναντι του αντίστοιχου εθνικού, μέσω του κεκτημένου, τα κράτη μέλη εκχωρούν στην Ένωση, οριστικά και αμετάκλητα κυριαρχικά δικαιώματα στα οποία δεν μπορούν να υπαναχωρήσουν εκτός αν αποσχιστούν από την ΕΕ. Ενώ, λοιπόν, αναπτύσσεται μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική, η ευρωπαϊκή διάσταση υπερισχύει έναντι της εθνικής. Τα κράτη μέλη σε αυτή την περίπτωση δέχονται την απομείωση των εξουσιών τους, εφόσον οι πολιτικές και τα συμφέροντα τους εξυπηρετούνται καλύτερα στα πλαίσια της ευρωπαϊκοκεντρικής πολιτικής, εν αντιθέσει με την κρατικοκεντρική πολιτική (Μούσης, 2006: 65-66).

Σε επανειλημμένες Εκθέσεις Προόδου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπίστωνε ότι η Κύπρος είχε πετύχει, σε ικανοποιητικό βαθμό, σύγκλιση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο στους περισσότερους τομείς. Επίσης, διαπίστωνε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία προχωρούσε προς την εγκαθίδρυση των αναγκαίων διοικητικών μηχανισμών για την εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου σε σημαντικό αριθμό τομέων. Συμπεραινόταν, ότι η Κυπριακή Δημοκρατία, εν γένει, ανταποκρινόταν στις υποχρεώσεις που ανέλαβε όσον αφορά τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, και, ενόψει του επιπέδου σύγκλισης που είχε επιτευχθεί, η Κύπρος είχε τις δυνατότητες να αναλάβει τις υποχρεώσεις του κράτους μέλους εντός του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος (Υπουργείο Εξωτερικών, 2012).

Αξιοσημείωτο, στην περίπτωση αυτή, είναι να σημειωθεί ότι, πέραν του ζητήματος του ευρωπαϊκού κεκτημένου, η ΕΕ, είχε παράσχει στην Κύπρο σημαντική οικονομική βοήθεια με την σχετική υπογραφή τεσσάρων χρηματοδοτικών πρωτοκόλλων, τεχνικής και οικονομικής φύσεως, για την χρονική περίοδο 1979-1998. Αναλυτικότερα, με τα τρία πρώτα πρωτόκολλα, η Κύπρος έλαβε 136 εκατομμύρια ECU, εκ των οποίων τα 92 σε μορφή δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και τα υπόλοιπα 44 από τον προϋπολογισμό της ΕΕ σε μορφή δανείων και χορηγιών, ενώ το τέταρτο πρωτόκολλο, ύψους 34 εκατομμυρίων ECU, υπογράφηκε το 1995.

Χορηγίες και δάνεια εκ των δύο πρώτων πρωτοκόλλων, χρησιμοποιήθηκαν για την χρηματοδότηση έργων υποδομής προς όφελος του κυπριακού πληθυσμού, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τον εκσυγχρονισμό του αποχετευτικού συστήματος της Λευκωσίας και την πεζοδρόμηση των οδών Λήδρας και Ονασαγόρου, αλλά και την

ανακατασκευή της Λεωφόρου Κερύνειας και από τις δύο πλευρές της πόλης της Λευκωσίας, ενώ σχετική δαπάνη υπήρξε και για το υδατικό έργο του Νοτίου Αγωγού και για το Σχέδιο Επεξεργασίας Λυμάτων και την κατασκευή δύο ηλεκτροπαραγωγικών μονάδων στον ηλεκτροπαραγωγό σταθμό της Δεκέλειας.

Το τρίτο πρωτόκολλο δε χρησιμοποιήθηκε για την διευκόλυνση της μετάβασης της οικονομίας της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την ευρωπαϊκή της ενσωμάτωση, δίδοντας έμφαση στην ανάπτυξη μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στους τομείς της βιομηχανίας, του τουρισμού και της μεταποίησης. Τέλος, το τέταρτο πρωτόκολλο, ήταν η προώθηση της ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας ως προς τους στόχους της Συμφωνίας Σύνδεσης του κράτους με την ΕΕ, η υποστήριξη της συμμετοχής της σε συγκεκριμένα ευρωπαϊκά προγράμματα αλλά και η υποστήριξη των προσπαθειών που καταβάλλονται για την επίλυση του Κυπριακού ζητήματος.

3.5. Αποδέσμευση Κυπριακού Προβλήματος από προϋπόθεση για ένταξη

Τα συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι στις 10 και 11 Δεκεμβρίου 1999, ήταν θετικά προς την εξελικτική πορεία προς την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ. Έτσι, επιβεβαίωσε τη σημασία της διαδικασίας διεύρυνσης για τη σταθερότητα και την ευημερία όλης της ευρωπαϊκής ηπείρου και τόνισε ότι πρέπει να συνεχιστεί μία αποτελεσματική και αξιόπιστη διαδικασία διεύρυνσης. Επίσης, ανέφερε ότι τα υποψήφια κράτη συμμετέχουν στη διαδικασία προσχώρησης με ίσους όρους και ότι οφείλουν να συμμερίζονται τις αξίες και τους στόχους της ΕΕ όπως ορίζονται στις Συνθήκες. Περαιτέρω, τόνισε την αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών σύμφωνα και με τις διατάξεις του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και παρότρυνε τα υποψήφια κράτη να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για την επίλυση κάθε εκκρεμούς διακρατικής διαφοράς και άλλων συναφών θεμάτων, με οποιαδήποτε υπάρχουσα διαφορά να έρχεται ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος. Υπενθύμισε δε ότι η τήρηση των πολιτικών κριτηρίων που όρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης αποτελεί προϋπόθεση για την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης και ότι η τήρηση όλων των κριτηρίων της Κοπεγχάγης αποτελεί τη βάση για την προσχώρηση στην ΕΕ (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2011).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σημείωσε, με ικανοποίηση, τις ουσιαστικές εργασίες και την σημειωθείσα πρόοδο κατά τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης όσον αφορά την Κύπρο, την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Εσθονία, την Δημοκρατία της Τσεχίας και τη Σλοβενία. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, περαιτέρω, χαιρέτισε την έναρξη, των συνομιλιών, στη Νέα Υόρκη, για τη συνολική ρύθμιση του Κυπριακού ζητήματος και εξέφρασε την κατηγορηματική του υποστήριξη για τις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών να φέρει τη διαδικασία σε αίσιο πέρας.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τόνισε, ακόμη, ότι η επίλυση του προβλήματος θα διευκόλυνε, σε μεγάλο βαθμό, την προσχώρηση της Κύπρου στην ΕΕ. Ανάφερε όμως, ότι εάν μέχρι την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων προσχώρησης δεν είχε επιτευχθεί λύση, η απόφαση του Συμβουλίου, όσον αφορά την προσχώρηση, θα λαμβανόταν χωρίς η λύση του Κυπριακού προβλήματος να αποτελεί προϋπόθεση. Έτσι, με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η προϋπόθεση της λύσης του Κυπριακού προβλήματος έπαψε να αποτελεί προϋπόθεση και παράλληλα εμπόδιο για την ένταξη της Κυπριακής δημοκρατίας στην ΕΕ (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2011).

3.6. Η τελική καμπή και η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ

Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι αποτέλεσε προϊόν έντονης διπλωματίας της ελληνικής πλευράς, αφού η Αθήνα κατέστησε σαφή τη βούλησή της να μη συγκατατεθεί στη διεύρυνση της Ένωσης προς την ανατολική και κεντρική Ευρώπη. Επίσης, η ελληνική διπλωματία πέτυχε να συνδεθεί η Τουρκία σε καθεστώς υποψήφιας προς ένταξη χώρας, με ειδική προενταξιακή στρατηγική. Η στρατηγική αυτή, ειδικότερα, περιελάμβανε την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών της με γειτονικά κράτη όπως η Ελλάδα και Κύπρος (Στεφανίδης, Ριζάς, 2004: 58). Μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι και την αποδέσμευση του Κυπριακού προβλήματος ως προϋπόθεση για ένταξη, όλα αποτελούσαν θέμα χρόνου για την Κυπριακή Δημοκρατία ώστε να ενταχθεί στην ΕΕ.

Η ΕΕ εξέφρασε την αποφασιστικότητα της για ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με τις υποψήφιες χώρες Το Δεκέμβριο του 2001, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάκεν, η ΕΕ υπογράμμισε την αποφασιστικότητά της να οδηγήσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις με τις υποψήφιες χώρες σε επιτυχή κατάληξη μέχρι το τέλος του 2002, ώστε οι χώρες αυτές να μπορέσουν να λάβουν μέρος ως μέλη στις Ευρωεκλογές του 2004. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης, το χρονικό διάστημα 21-22 Ιουνίου 2002, επαναβεβαίωσε την αποφασιστικότητα της ΕΕ για ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Κύπρο, την Μάλτα, την Πολωνία, την Σλοβακία, την Σλοβενία, την Ουγγαρία, την Δημοκρατία της Τσεχίας, την Λιθουανία, την Λετονία και την Εσθονία μέχρι το τέλος του 2002.

Σημαντικό μέρος των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών που έγινε το διάστημα 24-25 Οκτωβρίου 2002, αποτέλεσε η διεύρυνση της ΕΕ. Στα Συμπεράσματα της Προεδρίας, κρίθηκε ότι, οι υποψήφιες χώρες θα είναι σε θέση να αναλάβουν τις υποχρεώσεις των κρατών μελών από τις αρχές του 2004. Περαιτέρω, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, το διάστημα 12-13 Δεκεμβρίου 2002, η ΕΕ επιβεβαίωσε την αποφασιστικότητά της ώστε να ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις και να υπογράψει τη Συνθήκη Προσχώρησης τον Απρίλιο του 2003 (Υπουργείο Εξωτερικών, 2012).

Η ιστορική απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης το 2002 για την αποδοχή της Κύπρου και άλλων εννέα χωρών ως κράτη μέλη από την 1^η Μαΐου 2004, έφερε την ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Στις 16 Απριλίου 2003 η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε τη Συνθήκη Προσχώρησης της Κύπρου στην ΕΕ σε ειδική τελετή στην Αθήνα. Η ιστορική αυτή στιγμή αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο της πορείας της Κύπρου προς την ένταξη στην ΕΕ. Η Κυπριακή Δημοκρατία επικύρωσε τη Συνθήκη Προσχώρησης στις 14 Ιουλίου 2003. Μέχρι την ένταξή της, συμμετείχε στις εργασίες και στους θεσμούς της ΕΕ ως ενεργός παρατηρητής. Την 1^η Μαΐου 2004, η Κύπρος κατέστη πλήρες κράτος μέλος της ΕΕ από κοινού με τις άλλες εννέα υποψήφιες χώρες (Υπουργείο Εξωτερικών, 2012).

Κεφάλαιο 4

Προβλήματα, προοπτικές, προκλήσεις

4.1. Το Κυπριακό ζήτημα εμπόδιο στην ένταξη και συνταγματικά κωλύματα

Η ΕΕ, σύμφωνα με τον Ιωσήφ (2000: 270-272) τηρούσε μια σαφή και αταλάντευτη στάση ως προς το κυπριακό πρόβλημα. Θεωρούσε ανέκαθεν απαράδεκτο το καθεστώς που δημιουργήθηκε, συνεπεία της τουρκικής εισβολής και την κατοχή εδάφους του νησιού. Η θέση της ΕΕ διατυπώθηκε σε πολλές περιπτώσεις σε αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Σε διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σε σύνοδο του στο Δουβλίνο το 1990, αναφέρεται ο έντονος προβληματισμός του για το Κυπριακό πρόβλημα και εξέφραζε την υποστήριξη του προς την ενότητα, την ανεξαρτησία, την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Κύπρου σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Επίσης αναφέρεται ότι το Κυπριακό πρόβλημα επηρεάζει τις σχέσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την Τουρκία και καλεί ως προς την άμεση εξάλειψη των εμποδίων μέσω της επιδίωξης αποτελεσματικών δικοινοτικών συνομιλιών που στοχεύουν στην λύση του Κυπριακού στην βάση των *«καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών»*. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε παρόμοιες αποφάσεις καλώντας για μια ειρηνική διευθέτηση. Σε απόφαση που εκδόθηκε το 1993, μεταξύ άλλων κλήθηκε η Τουρκία να αποσύρει τις κατοχικές δυνάμεις από την Κυπριακή Δημοκρατία ώστε να αντικατασταθούν τα κατοχικά στρατεύματα με ειρηνευτικές δυνάμεις (Ιωσήφ, 2000: 270-272).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στην Κέρκυρα τον Ιούνιο του 1994 επί Ελληνικής Προεδρίας, πήρε μια απόφαση σταθμό στην ενταξιακή πορεία της Κύπρου.

Μετά από παρέμβαση του Πρωθυπουργού της Ελλάδας, Ανδρέα Παπανδρέου, οι αρχηγοί κρατών που έλαβαν μέρος στη Σύνοδο Κορυφής δεσμεύτηκαν ότι η επόμενη διεύρυνση της ΕΕ θα περιλάμβανε την Κύπρο όπως και την Μάλτα (Λάμπρου, 2008: 710). Όπως σημειώθηκε χαρακτηριστικά, «...Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρετίζει τη σημαντική πρόοδο που σημειώθηκε όσον αφορά τις αιτήσεις της Κύπρου και της Μάλτας για προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πιστεύει δε ότι ένα σημαντικό στάδιο της προπαρασκευαστικής διαδικασίας μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει ολοκληρωθεί...Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο... επιβεβαιώνει ότι οποιαδήποτε λύση του κυπριακού προβλήματος θα πρέπει να σέβεται την κυριαρχία, την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και την ενότητα της χώρας, σύμφωνα με τα σχετικά ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών και τις συμφωνίες υψηλού επιπέδου...» (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 1994).

Η ΕΕ, συνέδραμε στις προσπάθειες που κατέβαλλε ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, οι οποίες στόχευαν σε μια δίκαιη και διαρκή λύση. Το ενδιαφέρον της ΕΕ για την εξεύρεση λύσης, εκδηλώθηκε με την θεσμοθέτηση του Ευρωπαϊού Παρατηρητή για το Κυπριακό πρόβλημα τον Φεβρουάριο του 1994. Μέσω του Παρατηρητή, υποβλήθηκαν τρεις Εκθέσεις οι οποίες επιβεβαίωναν την έλλειψη προόδου στην αναζήτηση λύσης, οι οποίες ανέφεραν, πέραν του δραστικού ρόλου της ΕΕ στο ζήτημα, την θέση που υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Κέρκυρα όσον αφορά την διαδικασία ένταξης, ενώ τόνισαν την ευθύνη της ΕΕ για την εξεύρεση λύσης στο Κυπριακό πρόβλημα (Ιωσήφ, 2000: 272-274).

Ένας λόγος για την επιδίωξη της ένταξης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ ήταν να λειτουργήσει ως καταλύτης και να ασκηθούν πιέσεις, από μέρους της, προς επιδίωξη μιας δίκαιης και βιώσιμης λύσης στο Κυπριακό. Σύμφωνα με τον Λάμπρου (2008: 708) ήταν μια στρατηγική που απέβλεπε στην άρση του αδιεξόδου στο οποίο είχε περιέλθει το Κυπριακό λόγω της τουρκικής αδιαλλαξίας. Η στρατηγική αυτή είχε το σκεπτικό ότι η ένταξη της Κύπρου θα έθετε στην Τουρκία το δίλημμα, κατά το οποίο είτε θα επιλύονταν το Κυπριακό είτε θα εγκαταλείπονταν η φιλοδοξία της Τουρκίας να καταστεί πλήρες μέλος της ΕΕ. Στην πορεία της Κύπρου προς την Ευρώπη, το άλυτο Κυπριακό πρόβλημα ορθωνόταν συνεχώς ως μέγιστο εμπόδιο. Οι χώρες της Ευρώπης έθεταν συνεχώς ως προϋπόθεση την λύση του Κυπριακού και το εμπόδιο αυτό θα μπορούσε να γίνει ανυπέρβλητο χωρίς την συμπαράσταση της Ελλάδας (Λάμπρου, 2008: 708).

Έτσι, η Κύπρος, λόγω της συμπαράστασης της Ελλάδας, αποτέλεσε το κλειδί της διεύρυνσης της ΕΕ. Σύμφωνα με τον Χιόλερ (όπως αναφέρεται στον Ζαρμά, 2004: 107), η συμμετοχή της Κύπρου στον πρώτο γύρο διεύρυνσης, θα αποκτούσε ιστορική σημασία αφού σε περίπτωση μη ένταξης της θα διακυβευόταν η ένταξη των άλλων υποψήφια χωρών. Αυτό στηριζόταν σε προειδοποιήσεις του Έλληνα Υφυπουργού Εξωτερικών Γιάννου Κρανιδιώτη, ο οποίος τόνιζε ότι, σε κανένα έγγραφο της ΕΕ δεν αναφέρονταν ότι πρέπει να προηγηθεί η επανένωση της νήσου για την ένταξή της και απειλούσε ότι το σύνολο της ευρωπαϊκής διεύρυνσης θα ενέπιπτε σε κίνδυνο με την άσκηση του ελληνικού βέτο ως προς την είσοδο των λοιπών υποψηφίων (Θεοφάνους, 2000: 49).

Την ίδια στάση εξέφρασε και ο Έλληνας Αναπλ. Υπουργός Εξωτερικών Γεώργιος Παπανδρέου. Η υποψηφιότητα της Κύπρου για ένταξη στην ΕΕ κρίθηκε ως ένα «εκρηκτικό πρόβλημα» που είχε επιβαρυνθεί η Ευρώπη σύμφωνα με τον τότε Γερμανό Υπουργό Εξωτερικών Κλάους Κίνκελ (Ζαρμά, 2004: 107). Παρόλη την επιβραδυντική τάση επί του ζητήματος, η Γαλλία, στη Διάσκεψη του Λουξεμβούργου το 1997, ζήτησε την αναστολή της έναρξης των ενταξιακών συνομιλιών μέχρι την οριστική επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, θέτοντας έτσι την επίλυση του Κυπριακού ως προϋπόθεση για ένταξη, άποψη η οποία δέχθηκε έντονη επίκριση από την ελληνική πλευρά (Θεοφάνους, 2000: 49).

Η τουρκική αδιαλλαξία στάθηκε, επίσης, εμπόδιο στην πορεία της Κύπρου προς την ΕΕ. Από τη στιγμή που διαφάνηκε ότι η Κύπρος θα εντασσόταν στην ΕΕ, ανεξάρτητα από τη λύση του Κυπριακού, η Τουρκία άρχισε να εφαρμόζει τακτική εκβιασμών, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την περίπτωση των πυραύλων S-300. Ήδη, από το 1994, η Τουρκία απειλούσε με προσάρτηση των κατεχομένων σε περίπτωση που η Κύπρος γινόταν δεκτή πριν από την λύση του Κυπριακού. Η απειλή αυτή επισημοποιήθηκε μετά από κοινή δήλωση της τουρκικής Κυβέρνησης και του καθεστώτος Ντενκτάς στις 6 Αυγούστου 1997, η οποία αναφερόταν σε λήψη μέτρων για την περαιτέρω εξάρτηση των κατεχομένων από την Τουρκία (Λάμπρου, 2008: 711).

Σε ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 17 Σεπτεμβρίου 1997, η παρούσα δήλωση αποδοκιμάστηκε έντονα. Αποκορύφωμα της τουρκικής στάσης ήταν οι

δηλώσεις του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικών στις 18 Απριλίου 2001, ο οποίος απείλησε για αντίδραση της Τουρκίας «χωρίς όρια» σε περίπτωση που η Κύπρος ενταχθεί χωρίς λύση, προσθέτοντας ότι η έξοδος από το αδιέξοδο είναι η συνομοσπονδία. Σε αυτή την περίπτωση, οι απειλές αποδοκιμάστηκαν από ευρωπαίους πολιτικούς και αξιωματούχους που ανέφεραν ότι καμία χώρα, εκτός ΕΕ, δεν μπορούσε να ασκήσει βέτο για την ένταξη της Κύπρου. Η Τουρκία χρησιμοποίησε ακόμη και τις δικαιοδικές συνομιλίες ως μέσο εκβιασμού αφού ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ρ. Ντενκτάς έθεσε ως όρο για την συνέχιση των συνομιλιών την απόσυρση της κυπριακής αίτησης για ένταξη στην ΕΕ σε συνομιλίες στην Ελβετία το 1997. Οι γύροι των συνομιλιών που ακολούθησαν διακόπηκαν λόγω της εμμονής και επιμονής της τουρκοκυπριακής πλευράς για συνομοσπονδία (Λάμπρου, 2008: 711).

Η Τουρκία αποδοκίμασε την προσπάθεια της Κυπριακής Δημοκρατίας για ένταξη στην ΕΕ, με την παρουσίαση γνωμοδοτήσεων και άλλων εγγράφων στην προσπάθεια της για επηρεασμό των ευρωπαίων παραγόντων ως προς την ορθότητα της επιλογής της Κύπρου για ένταξη στην ΕΕ. Το 1997, αφού κατέστη σαφές ότι η Διακυβερνητική Διάσκεψη θα γινόταν σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα, όπου θα παρουσιάζονταν γνωμοδοτήσεις για την ένταξη της Κύπρου, η τουρκική Κυβέρνηση ανέθεσε στον Καθηγητή Μέντελσον του Kings College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, την ευθύνη γνωμοδότησης όσον αφορά την αίτηση της Κυπριακής Δημοκρατίας για ένταξη στην ΕΕ (Markides, 2002: 5-8).

Η γνώμη του Καθηγητή Μέντελσον, αφορούσε μια επέκταση των τουρκοκυπριακών επιχειρημάτων του 1990. Η γνωμοδότηση του Μέντελσον, με τίτλο «*Why Cyprus Entry into the European Union Would be Illegal. Legal Opinion, by Professor M. H. Mendelson QC, Embassy of the Republic of Turkey, London, October 2001*», βασίστηκε σε πρόνοιες της Συνθήκης Εγγυήσεως και του Συντάγματος του 1960 που ήταν δυνατό να καταστήσουν την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ παράνομη (Markides, 2002: 5-8).

Η γνώμη αυτή είχε ληφθεί σοβαρά υπόψη από τη Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία αποτάθηκε για περαιτέρω γνωμοδότηση από τρία μέλη της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου, ήτοι τον Καθηγητή James Crawford του Πανεπιστημίου του Cambridge, τον Καθηγητή Gerhard Hafner του Πανεπιστημίου της Βιέννης και τον Καθηγητή Alain Pellet του Πανεπιστημίου Paris-X. Η τριμελής αυτή επιτροπή, εξέδωσε γνώμη σχετικά με

την επιλεξιμότητα της Κύπρου για ένταξη στην ΕΕ, στις 24 Σεπτεμβρίου 1997, η οποία, περαιτέρω, υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το συμπέρασμα της γνωμοδότησης της τριμελούς, αυτής, επιτροπής ήταν ότι δεν υφίσταται καμία βάση όσον αφορά την άποψη ότι η Κυπριακή Δημοκρατία εμποδίζεται από τη Συνθήκη Εγγυήσεως ή από οποιαδήποτε εκ των διατάξεων του Συντάγματος του 1960, ώστε να καταστεί μέλος της ΕΕ. Περαιτέρω, τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν πείστηκαν από τη γνωμοδότηση του Καθηγητή Mendelson, ακολουθώντας, έτσι, με σαφήνεια και σταθερότητα την γνωμοδότηση της Επιτροπής του 1993, η οποία ξεκαθάριζε ότι θα ξεκινούσαν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ (Markides, 2002: 5-8).

Αναλυτικότερα, στην γνωμοδότηση του Καθηγητή Μέντελσον, για την πλευρά της Τουρκίας, εγέρθηκε θέμα για την προοπτική ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ με βάση, ειδικότερα: (α) την διάταξη του άρθρου 1 παρ. 2 της Συνθήκης Εγγυήσεως (β) την διάταξη του άρθρου 50 του κυπριακού Συντάγματος και (γ) την διάταξη του άρθρου 170 του κυπριακού Συντάγματος. Στον αντίποδα της παραπάνω άποψης, στην γνώμη της τριμελούς επιτροπής της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου, από κυπριακής πλευράς, αναφέρεται ότι κανένα από τα πιο πάνω άρθρα δεν εμποδίζει την Κυπριακή Δημοκρατία στο να γίνει μέλος της ΕΕ (Markides, 2002: 5-8).

Ειδικότερα, με βάση το άρθρο 1 της Συνθήκης Εγγυήσεως, η Δημοκρατία αναλάμβανε, μεταξύ άλλων, να διατηρήσει την ανεξαρτησία της, την εδαφική της ακεραιότητα και την ασφάλεια της καθώς και να τηρήσει πιστά το Σύνταγμά της. Ανελάμβανε επίσης την υποχρέωση να μην προωθεί την ένωση του νησιού με άλλη χώρα αλλά ούτε και τη διχοτόμησή του (Νομική Υπηρεσία, 2015). Σύμφωνα με την γνωμοδότηση, το άρθρο 1 παρ. 2 της Συνθήκης Εγγυήσεως δεν απαγορεύει στην Κύπρο στο να καταστεί μέλος ενός Περιφερειακού Οργανισμού, και δε της ΕΕ, με την ιδιότητα του μέλους της ΕΕ να μην συνεπάγεται και την συμμετοχή σε καμιά πολιτική ή οικονομική ένωση με οποιοδήποτε άλλο κράτος (Markides, 2002: 12-15).

Περαιτέρω, το άρθρο 50 του Συντάγματος αναφέρει ότι *«Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας, ξεχωριστά ή από κοινού, έχουν το δικαίωμα οριστικής αρνησικυρίας οποιουδήποτε νόμου ή απόφασης της Βουλής των Αντιπροσώπων, εξ' ολοκλήρου ή μερικώς, εφόσον ο νόμος ή η απόφαση αφορά συνολικά ή μερικώς: Α. τις*

εξωτερικές υποθέσεις, με εξαίρεση τη συμμετοχή της Δημοκρατίας σε διεθνείς οργανισμούς και συνθήκες συμμαχίας στις οποίες συμμετέχει τόσο το Βασίλειο της Ελλάδας όσο και η Τουρκική Δημοκρατία. Ο όρος «εξωτερικές υποθέσεις» περιλαμβάνει: α) την αναγνώριση κρατών, τη σύναψη διπλωματικών και προξενικών σχέσεων με άλλες χώρες και τη διακοπή των σχέσεων αυτών.... Β) τη συνομολόγηση διεθνών συνθηκών, συμβάσεων και συμφωνιών...» (Αδαμίδης, 2004: 120-122).

Στην γνωμοδότηση, επίσης, αναφέρεται ότι, από την στιγμή που η θέση του Αντιπροέδρου δεν πληρείται, σημαίνει αυτόματα ότι αυτός ο ρόλος καθίσταται ανενεργός. Έτσι η εξουσία που του παρέχεται με βάση το άρθρο 50 του Συντάγματος για αρνησικυρία δεν μπορεί να ασκηθεί (Markides, 2002: 12-15).

Όσον αφορά το άρθρο 170 του Συντάγματος, αναφέρεται ότι «...η Δημοκρατία θα παραχωρήσει μετά από συμφωνία με κατάλληλους όρους τη ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους στο Βασίλειο της Ελλάδας, την Τουρκική Δημοκρατία και το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας, σε κάθε συμφωνία οποιασδήποτε φύσεως...» (Αδαμίδης 2004: 229). Στη γνώμη των μελών της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου, σχετικά με το κώλυμα που προκύπτει αναφορικά με το εν λόγω άρθρο, τονίζεται το σημείο «με κατάλληλους όρους», γνωμοδότηση στην οποία, περαιτέρω, αναφέρεται ότι το άρθρο 170 δεν απαγορεύει στην Κύπρο να συνέρχεται σε συμφωνίες που επιφέρουν οφέλη σε τρίτα κράτη (Markides, 2002:12-15).

Επίσης προνοεί ότι, οποιαδήποτε οφέλη του ευνοούμενου κράτους πρέπει να επεκτείνονται και στις εγγυήτριες δυνάμεις. Σύμφωνα με τους Crawford, Hafner και Pellet δεν ισχύει στην περίπτωση κατά την οποία τα οφέλη προκύπτουν από την συμμετοχή σε μια Τελωνειακή Ένωση, μια ελεύθερη ζώνη εμπορίου ή μια Οικονομική Κοινότητα. Έτσι, σύμφωνα με την γνωμοδότηση, η Κύπρος δεν είναι υπόχρεη να εκτείνει οποιαδήποτε οφέλη από την ΕΕ στην Τουρκία (Markides, 2002:12-15).

Η αποδέσμευση του Κυπριακού προβλήματος ως προϋπόθεση για ένταξη στην ΕΕ δεν συνδέθηκε με μία χαλάρωση όσον αφορά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν περαιτέρω όσον αφορά την εξεύρεση λύσης. Την χρονική περίοδο 1999-2004, διεθνείς παράγοντες συνέβαλαν στην παράθεση προτάσεων για εξεύρεση λύσης. Το τελευταίο σχέδιο πριν την ένταξη της Κύπρου αποτέλεσε το σχέδιο Ανάν. Αρχικά το Δεκέμβριο του

2001, ο Ειδικός Μεσολαβητής του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Alvaro De Soto απέσπασε τη δέσμευση των δύο πλευρών να προσέλθουν σε απευθείας συνομιλίες για εξεύρεση λύσης. Επήλθαν τέσσερις γύροι συνομιλιών χωρίς θετικό αποτέλεσμα, οι οποίες, όμως, διακόπηκαν με παρέμβαση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ Κοφι Ανάν, ο οποίος στις 11 Νοεμβρίου 2002 παρουσίασε ειδικό Σχέδιο για μία συνολική διευθέτηση του Κυπριακού (Στεφανίδης & Ριζάς, 2004: 58-62).

Το σχέδιο αυτό προσέβλεπε στην δημιουργία ενός τύπου ομοσπονδίας, ενώ στα ζητήματα των τριών ελευθεριών δεχόταν εξαιρέσεις από την εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου, σχέδιο το οποίο έγινε δεκτό προς διαπραγμάτευση και από τις δύο πλευρές. Το σχέδιο έτυχε τροποποιήσεων και τέθηκε υπό δημοψήφισμα. Ο νέος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Τάσος Παπαδόπουλος πίστευε ότι το Σχέδιο, όπως τελικά διαμορφώθηκε από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ στις 31 Μαρτίου 2004, δεν λάμβανε υπόψη τα συμφέροντα των Ελληνοκυπρίων και πως, μετά την ένταξη στην ΕΕ την 1^η Μαΐου, θα ήταν σε θέση να εξασφαλίσει καλύτερες προϋποθέσεις επίλυσης. Η αρνητική θέση του Προέδρου προκάλεσε την καταψήφιση του σχεδίου στις 24 Απριλίου 2004 κατά 75,8% ενώ υπερψηφίστηκε από τους Τουρκοκυπρίους κατά 66% (Στεφανίδης & Ριζάς, 2004: 58-62).

4.2. Αναμενόμενα οφέλη/ προκλήσεις από την ένταξη στην Ε.Ε.

Σύμφωνα με τον Κουσκουβέλη (2009), η δημιουργία της ΕΕ αποτελεί ένα *sui generis* φαινόμενο. Για κάποιους αποτελεί ένα θαύμα και για άλλους εξέλιξη η οποία χρήζει κριτικής αντιμετώπισης. Η ΕΕ μέσα από τον χρόνο κατάφερε σταδιακά την εγκαθίδρυση της ειρήνης, της σταθερότητας, της ασφάλειας, της συνεργασίας και της ευημερίας, στα ευρωπαϊκά κράτη που αντιμετώπιζαν παράγοντες που έθεταν τροχοπέδη στην ανάπτυξη, εν γένει, της ΕΕ. Η Ένωση επιδίωξε και στήριξε τον εκδημοκρατισμό και τον εκσυγχρονισμό των ευρωπαϊκών κρατών και με διαδοχικές διευρύνσεις μεγάλωσε πληθυσμιακά και γεωγραφικά. Πλέον, η ΕΕ αποτελεί από την πλευρά, μια παγκόσμια δύναμη στο οικονομικό πεδίο, και από την άλλη ένα υπολογίσιμο παράγοντα στην διεθνή πολιτική. Αναπτύχθηκε δε ως ένα υπερεθνικό μόρφωμα, έχοντας στο επίκεντρο το έθνος κράτος, συνδυάζοντας, περαιτέρω, το εθνικό συμφέρον και τον μόνιμο ανταγωνισμό με τα αμοιβαία κέρδη (Κουσκουβέλης, 2009).

Το όφελος για κάθε ευρωπαίο πολίτη είναι οι δυνατότητες που δίνει η οικονομική, η πολιτική και η ηθική δύναμη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης εντός της Ευρώπης και έξω από αυτή. Τα σημαντικότερα οφέλη είναι οι ελευθερίες και οι κοινές πολιτικές, όπως είναι η ελεύθερη διακίνηση ανθρώπων και αγαθών, η κοινή αγροτική πολιτική και η κοινή εξωτερική πολιτική. Οι κοινές αυτές πολιτικές και οι ελευθερίες παρέχουν, αφενός, δυνατότητες για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων και προκλήσεων, όπως τα θέματα περιβάλλοντος και ενέργειας και από την άλλη, δυνατότητες για παρέμβαση σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η Ένωση, ως θεσμός λειτουργεί συμπληρωματικά στα κράτη μέλη της και ταυτόχρονα αποτελεί κάτι περισσότερο από το σύνολο των μερών της. Οι πολίτες της ΕΕ, επωφελούνται από την μεταμορφωτική δύναμη της τόσο εντός των χωρών τους όσο και εκτός αυτών. Παρόλα αυτά, η διαχείριση και η αξιοποίηση αυτής της δύναμης διαφέρει από κράτος σε κράτος. Έτσι, η πρόοδος της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού και της σύγκλισης ποικίλει από ένα κράτος μέλος σε άλλο (Κουσκουβέλης, 2009).

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ αποτελεί μια αμφίδρομη σχέση. Η Κύπρος έχει πολλά να κερδίσει από την Ένωση. Παράλληλα, μπορεί να συνεισφέρει στη δημιουργία της ενωμένης Ευρώπης με την ισότιμη και ενεργή συμμετοχή της στη διαμόρφωση των αρχών και της πολιτικής που θα διέπουν το μέλλον της. Η Κύπρος πλέον αποτελεί αναπόσπαστο ιστορικό και πολιτιστικό κομμάτι του χώρου της ΕΕ, ωστόσο, έντεκα χρόνια μετά την ένταξή της στην οικογένεια των ευρωπαϊκών εθνών, παραμένει μοιρασμένη. Οι προσπάθειες της Κύπρου είναι εστιασμένες στην εξεύρεση μιας λύσης στη βάση των παραδεδεγμένων αρχών του Διεθνούς Δικαίου που θα επιτρέψει την επανένωση του νησιού και την ειρηνική συμβίωση των δύο Κοινοτήτων κάτω από ένα ενιαίο κρατικό πλαίσιο με μία διεθνή προσωπικότητα το οποίο θα διασφαλίζει πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα τόσο των Ελληνοκυπρίων όσο και των Τουρκοκυπρίων (Υπουργείο Εσωτερικών, 2009).

Με την ένταξή της στην ΕΕ, την 1η Μαΐου 2004 ενδυναμώθηκε το αίσθημα της ασφάλειας εφόσον τυχόν ξένη επέμβαση στο έδαφός της θα θεωρείτο επέμβαση σε ευρωπαϊκό έδαφος. Ενισχύθηκε το αίσθημα της προοπτικής και του εκσυγχρονισμού της κοινωνίας αφού η ΕΕ χαράσσει ένα μέλλον μακριά από αντιπαραθέσεις και

συγκρούσεις εθνικιστικού χαρακτήρα, έχοντας ως επίκεντρο τον άνθρωπο καθώς και τα δικαιώματά του. Ο κοινωνικός διάλογος απέκτησε εύρος και βάθος, με κύριο στόχο να επιτευχθεί κοινωνική δικαιοσύνη σε ένα ελεύθερο δημοκρατικό σύστημα. Επιπλέον επιδιώκεται η βελτίωση της ποιότητας ζωής του ατόμου και του κοινωνικού συνόλου. Με την ένταξη εισήχθησαν νέοι θεσμοί, υποχρεώσεις, δικαιώματα και πρακτικές που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των πολιτών (Υπουργείο Εσωτερικών, 2009).

Μετά την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, εισάγεται ωστόσο ένα νέο στοιχείο που πρέπει να διέπει τη λύση του Κυπριακού, και αυτό αφορά στη συμβατότητα της λύσης του προβλήματος με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Η αναγκαιότητα αυτή είναι αδύνατο να αγνοηθεί στις διαπραγματεύσεις για επίλυση του προβλήματος (Υπουργείο Εσωτερικών, 2009). Η πορεία ένταξης στην ΕΕ ήταν η στρατηγική επιλογή των Αθηνών και της Λευκωσίας, η οποία έγινε με στόχο να εξυπηρετηθεί η εθνική επιδίωξη για λύση του Κυπριακού αλλά και να αποκτήσει ο ελληνισμός στρατηγικά πλεονεκτήματα στην περιοχή. Στη δεκαετία του '90, θεωρήθηκε ως μια επιλογή που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως καταλύτης στις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού. Στο πλαίσιο αυτό ήταν και η προσέγγιση για συναίνεση Ελλάδος και Κύπρου στην ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας. Ωστόσο, η στρατηγική αυτή φαίνεται να μην απέδωσε. Παρόλο που η επιλογή της ένταξης της Κυπριακής Δημοκρατίας ήταν σωστή και ορθολογιστική, η συναίνεση στα ευρωτουρκικά δεν είχε αποτέλεσμα, αφού οι πιέσεις για εναρμόνιση με το κοινοτικό κεκτημένο και την προσαρμογή με τις σχετικές υποχρεώσεις δεν στρέφονται προς την Τουρκία αλλά προς τη Κύπρο (Βενιζέλος, 2014).

Η συμβατότητα με το κεκτημένο είναι ουσιαστικό στοιχείο για την επιτυχή λειτουργία της ενωμένης Κύπρου εντός της ΕΕ και της ομαλής λειτουργίας της ίδιας της ΕΕ. Οι θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ αποτελούν πυρήνα του κεκτημένου, τα οποία ισχύουν για όλους τους πολίτες της Ένωσης. Η εφαρμογή του κεκτημένου, συνιστά εγγύηση της ισότιμης τήρησης των δικαιωμάτων του συνόλου των πολιτών της Δημοκρατίας, παρέχοντας έτσι τα απαραίτητα εφόδια για την επίτευξη βιώσιμης λύσης και μακροχρόνιας ασφάλειας για όλους τους Κύπριους πολίτες. Οι πολιτικές συνοχής της ΕΕ αποτελούν δικλείδα εγγύησης της ανάπτυξης των κατεχομένων περιοχών μετά τη λύση και αντιμετώπισης ενδεχόμενης οικονομικής ανισότητας μεταξύ των δύο Κοινοτήτων (Υπουργείο Εσωτερικών, 2009).

Μια χώρα, έχοντας κατανοήσει τον τρόπο λειτουργίας της ΕΕ, μπορεί τόσο να προσφέρει όσο και να επωφεληθεί ουσιαστικά από αυτή. Η Κύπρος μπορεί να προσφέρει στην ΕΕ καθώς έχει γεωπολιτικά και γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα, τα οποία η Ευρώπη θέλει να αξιοποιήσει όπως π.χ. τη ανακάλυψη υδρογονανθράκων. Έτσι, τόσο οι δομές όσο και οι κανόνες λειτουργίας της ΕΕ μπορούν να συνδράμουν στον εξορθολογισμό των συζητήσεων για εξεύρεση λύσεων όσον αφορά το Κυπριακό ζήτημα. Δεν μπορεί, σύμφωνα με την αναφορά του Βενιζέλου (2014), «...η Κύπρος να συζητά πρόνοιες μιας συμφωνίας στο Κυπριακό, που θα την καταστήσουν δεύτερης κατηγορίας κράτος». Στόχος και επιδίωξη είναι η διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής της Κύπρου στην ΕΕ (Βενιζέλος, 2014).

Έντεκα χρόνια μετά την ένταξη, η εναρμόνιση με τους κανόνες λειτουργίας της Ένωσης και η υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου έχει αποφέρει αρκετά οφέλη και κυρίως στα πεδία που αφορούν την ποιότητα ζωής. Όσον αφορά το πολιτικό επίπεδο, λόγω και του άλυτου εθνικού προβλήματος, η Κύπρος δεν τυγχάνει αντιμετώπισης ενός πλήρους μέλους της ΕΕ. Η Κύπρος σε πολιτικό επίπεδο αντιμετωπίζεται ως χώρα δεύτερης κατηγορίας, βρίσκοντας αρκετά εμπόδια στο δρόμο της και αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι με το Κυπριακό ασχολείται η Διεύθυνση Διεύρυνσης από τη στιγμή που η χώρα είναι κράτος-μέλος από το 2004. Μέχρι σήμερα δεν έχει εκφραστεί η κοινοτική αλληλεγγύη με τρόπο που να ικανοποιεί την Κυπριακή Δημοκρατία και σχετικό παράδειγμα αποτελούν οι αποφάσεις του Eurogroup του Μαρτίου 2013, οι οποίες κατέστησαν την Κύπρο τον «αδύνατο κρίκο μιας συστημικής κρίσης στην Ένωσης», όπου και χρησιμοποιήθηκε ώστε να εφαρμοστεί ένα οικονομικό μοντέλο που σε περίπτωση επιτυχίας θα εφαρμοζόταν και σε άλλες χώρες της ΕΕ (Βενιζέλος, 2014).

Κεφάλαιο 5

Επίλογος

Συνοψίζοντας, διαπιστώνεται ότι η Κύπρος, ήδη από το 1962, επιδίωξε να ενταχθεί σε μια ένωση κρατών, και εν προκειμένω την ΕΕ, μέσω της οποίας επιδιώκει τόσο την εξεύρεση διεξόδου στα δοτά αδιέξοδα του Συντάγματος όσο και την εξασφάλιση λύσης στο μακροχρόνιο Κυπριακό πρόβλημα. Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, με την εφαρμογή του στις 16 Αυγούστου 1960, δημιούργησε μια ανεξάρτητη και κυρίαρχη Δημοκρατία της Κύπρου παύοντας, έτσι, την κυριαρχία και την δικαιοδοσία της πρώην αποικιακής δύναμης.

Δημιούργησε, κατ' αυτόν τον τρόπο, ένα κράτος δικοινοτικού χαρακτήρα, προεδρικού συστήματος, θέτοντας στον Αντιπρόεδρο τον ρόλο του θεματοφύλακα των δικαιωμάτων της τουρκοκυπριακής Κοινότητας. Ωστόσο, η ανάγκη για προστασία των δικαιωμάτων και συμμετοχής της μειοψηφίας της τουρκοκυπριακής Κοινότητας στη λειτουργία του κράτους δημιούργησε ένα λεπτομερές και περίπλοκο συνταγματικό κείμενο, με μη τροποποιούμενες θεμελιώδεις διατάξεις, γεγονός που το καθιστά άκαμπτο (Αδαμίδης, 2004: 7-8).

Τα προβλήματα του δοτού αυτού Συντάγματος δεν άργησαν να φανούν λόγω των προνοιών του Συντάγματος και της αντιπαλότητας των δύο Κοινοτήτων, κατάσταση η οποία ώθησε τον ΠτΔ να υποβάλει πρόταση για αναθεώρηση του Συντάγματος, οι οποίες, όμως, απορρίφθηκαν από τη τουρκοκυπριακή πλευρά. Με το ξέσπασμα δικοινοτικών συγκρούσεων, η Κυπριακή Δημοκρατία συνέχισε τη λειτουργία της μόνο με την ελληνοκυπριακή πλευρά, με βάση το Δίκαιο της Ανάγκης το οποίο εφαρμόζεται μέχρι σήμερα. Έτσι, παρά τη μη αυστηρή εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος, η συνταγματική έννομη τάξη της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960 εξακολουθεί να ισχύει αναλλοίωτη (Αδαμίδης, 2004: 17-19).

Άλλωστε με βάση το Σύνταγμα του 1960, η Κύπρος διαπραγματεύτηκε επιτυχώς την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσα από μία μακρόχρονη, όμως, πορεία. Ειδικότερα, η αίτηση της Κύπρου επήλθε το 1990, με βασικές επιδιώξεις, τόσο της Κυπριακής Δημοκρατίας όσο και της ελληνικής Κυβέρνησης, την επίλυση του κυπριακού ζητήματος που δημιουργήθηκε μετά την τουρκική εισβολή του 1974 (Αδαμίδης, 2004 : 19-20).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρά την αντίδραση της τουρκοκυπριακής πλευράς που επικαλέστηκε το συνταγματικό δικαίωμα της αρνησικυρίας, συναίνεσε στην αίτησή της, επιβεβαιώνοντας τόσο τον ευρωπαϊκό χαρακτήρα της Κυπριακής Δημοκρατίας όσο και τον ευρωπαϊκό της προορισμό. Η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων το 1998, συνοδεύτηκε με την προϋπόθεση για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, λαμβανομένης υπόψη της στήριξης του ΟΗΕ. Ο διπλωματικός χειρισμός της ελληνικής κυβέρνησης οδήγησε στην απεμπλοκή του Κυπριακού προβλήματος ως προϋπόθεση για ένταξη στο Ελσίνκι το 1999 με αποτέλεσμα να δώσει ώθηση στην ενταξιακή πορεία της Κύπρου. Το παραπάνω γεγονός επετεύχθη τον Μάιο του 2004, με μια διεύρυνση που αποτέλεσε ιστορικό σταθμό στην ιστορία της ΕΕ, δημιουργώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, μια ΕΕ των 25 με την υποδοχή 10 νέων κρατών μελών.

Το Κυπριακό πρόβλημα και η δυσλειτουργία του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας αποτέλεσαν σημαντικά εμπόδια σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, με τη συνεχή εμφάνιση του Κυπριακού προβλήματος ιδιαίτερα, να θέτει τροχοπέδη στην διαδικασία προσχώρησης της Κύπρου στην ΕΕ. Οι διπλωματικές διαπραγματεύσεις επί του θέματος ανέφεραν ότι η μη ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ θα αποτελούσε ένα επιπρόσθετο πρόβλημα μετά και την τουρκική εισβολή. Η τουρκική πλευρά, μεταξύ των πιέσεων που ασκούσε περί της μη ένταξης της Κύπρου, έθεσε στο παρασκήνιο κάποια θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος που απέτρεπαν την Κυπριακή Δημοκρατία ώστε να ενταχθεί στην ΕΕ, γεγονός όμως που άρθηκε ύστερα από την ενδελεχή γνωμοδότηση των εντεταλμένων μελών της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου.

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ αποτελεί μια ιδιόρρυθμη κατάσταση. Τα οφέλη από τον εξευρωπαϊσμό της Κύπρου είναι ορατά σε θέματα ασφαλείας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρόλα αυτά η γεωγραφική θέση της Κύπρου έχει πολλά να προσφέρει στην ΕΕ, δημιουργώντας έτσι μια αμφίδρομη σχέση. Εντούτοις, η βασική επιδίωξη της

Κύπρου παραμένει ανεκπλήρωτη 11 χρόνια μετά την ένταξη της. Παρόλο που το Κυπριακό πρόβλημα έχει γίνει πλέον ευρωπαϊκό πρόβλημα και η επιδίωξη λύσης αποτελεί στόχο της ΕΕ που λειτουργεί ως μηχανισμός επίλυσης συγκρούσεων, μέχρι σήμερα παραμένει άλυτο, γεγονός που ίσως, οφείλεται στην τουρκική αδιαλλαξία.

Είναι όμως δεδομένο ότι η Κυπριακή Δημοκρατία έχει επωφεληθεί σημαντικά από την ένταξη της στην ΕΕ. Έχουν επέλθει ουσιαστικές αλλαγές σε όλους τους τομείς της ζωής της κυπριακής κοινωνίας και ο βαθμός ικανοποίησης φαίνεται να ενισχύεται με το πέρασμα του χρόνου. Οι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας απέκτησαν την ευρωπαϊκή ιθαγένεια, ενώ παράλληλα προασπίζονται τα προστατευόμενα εκ του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, δικαιώματά τους, με, περαιτέρω, θεμελιώδεις αλλαγές στα πλαίσια της συγκλίσεως με το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Παρόλα αυτά, το Κυπριακό πρόβλημα παραμένει άλυτο, γεγονός που στιγματίζει τον ευρωπαϊκό χαρακτήρα της Κυπριακής Δημοκρατίας, δημιουργώντας μια ιδιάζουσα, σε λειτουργία, κατάσταση. Οι νέοι, εντατικοί, κύκλοι συνομιλιών μεταξύ των ηγετών των δύο Κοινοτήτων υπόσχονται την σύντομη εξεύρεση μιας συμπεφωνημένης δίκαιης και βιώσιμης λύσης που να συνάδει πλήρως με το κοινοτικό κεκτημένο. Η λύση αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει την αποχώρηση των τουρκικών κατοχικών στρατευμάτων και την κατάργηση του αναχρονιστικού συστήματος εγγυήσεων του 1960 (Υπουργείο Εξωτερικών Ελλάδας, 2015).

Η παρούσα φάση των δικοινοτικών συνομιλιών για την επίλυση του Κυπριακού που ξεκίνησε στις 11 Φεβρουαρίου 2014, διαπραγματεύεται διάφορες πτυχές του Κυπριακού, μεταξύ άλλων και θεμάτων ΕΕ, οικονομίας και ασφάλειας. Οι συνομιλίες διακόπηκαν τον Οκτώβριο του 2014, εξαιτίας παραβιάσεων της κυπριακής ΑΟΖ από την Τουρκία και επανήλθαν στο προσκήνιο στις 15 Μαΐου 2015, συνεχιζόμενες, πλέον, με εντατικούς ρυθμούς (Υπουργείο Εξωτερικών Ελλάδας, 2015).

Σε πρόσφατη παραसυναγωγή που οργάνωσε η Βρετανία σε συνεννόηση με τον Ειδικό Σύμβουλο του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για το Κυπριακό, Έσπεν Μπαρθ Άιντα, κράτη μέλη της ΕΕ και κύκλους των Βρυξελλών, επίκεντρο αποτέλεσε η χρηματοδότηση λύσης του Κυπριακού και οι μεταβατικοί περίοδοι που θα απαιτηθούν. Ο κ. Άιντα ανέφερε ότι θεωρεί την Τουρκία έτοιμη να συνεισφέρει στη χρηματοδότηση,

ενώ τόσο η Μεγάλη Βρετανία όσο και η Νορβηγία, εξέφρασαν την προθυμία για οικονομική στήριξη, ενώ, υφίσταται προσδοκία για χρηματοδότηση τόσο από τις ΗΠΑ όσο και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Ξανθούλης, 2015).

Συνοψίζοντας, η Κύπρος βρίσκεται σε μια ιδιόρρυθμη και πολύπλοκη κατάσταση που χρήζει ευαίσθητου πολιτικού χειρισμού τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό και κατ' επέκταση, διεθνές επίπεδο. Το επόμενο βήμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης θεωρείται, κατά την άποψη του γράφοντος, ότι θα επέλθει με την λύση του Κυπριακού, με την Κυπριακή Δημοκρατία, κατ' αυτόν τον τρόπο, να χαρακτηρίζεται ολοκληρωτικά, και χωρίς όρους, ως ουσιώδες μέλος στην ΕΕ.

Βιβλιογραφία

- Adams, T. W. (1966). *The First Republic of Cyprus: Review of an Unworkable Constitution*. The Western Political Quarterly.
- De Smith, S. A. (1964). *The New Commonwealth and its constitutions*. London: Stevens & Sons.
- Kok, W. (2003). Η διερεύνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης : Επιτεύγματα και προκλήσεις. Ανάκτηση 10 19, 2015, από http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/enlargement_process/past_enlargements/communication_strategy/report_kok_el.pdf
- Markides, A. (2002). *CYPRUS AND EUROPEAN UNION MEMBERSHIP : Important legal documents*. Nicosia.
- Masahiro, I. (2005). *Preventive Diplomacy and Conflict Resolution*. Kanazawa University.
- Panteli, S. (1984). *A New History of Cyprus: From the Earliest Times to the Present Day*. London: Der Haag.
- Potier, T. (2007). *A Functional Cyprus Settlement: The Constitutional Dimension*. Verlag Franz Philipp Rutzen.
- Αδαμίδης, Μ. (2004). *Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Κύπρου*. Λευκωσία: εκδόσεις Κ. Επιφανίου.
- Βενιζέλος, Κ. (2014, 5 12). *mignatiou.com*. Ανάκτηση 10 26, 2015, από Με μικρές ταχύτητες στην Ε.Ε.: Τα οφέλη, οι αδυναμίες, η άγνοια και οι μάχες για Κυπριακό-οικονομία: <http://mignatiou.com/2014/05/me-mikres-tachitites-stin-e-e-ta-ofeli-i-adinamies-i-agnia-ke-i-maches-gia-kipriako-ikonomia/>
- Γιαλλουρίδης, Χ. (1994). Ο Εξωτερικός πολιτικός προσανατολισμός της Κυπριακής Δημοκρατίας: όρια, δυνατότητας, κίνδυνοι στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής κράτους με περιορισμένη κυριαρχία. Στο Γ. Κρανιδιώτης, Γ. Συρίχας, & Θ.

Χαραλαμπίδης, Κύπρος - Ευρωπαϊκή Κοινότητα : Εξέλιξη και προοπτική των σχέσεων της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (σσ. 253-283). Λευκωσία: Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Θεμάτων Λαϊκής Τράπεζας.

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2015α). *Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: 1990 - 1999*. Ανάκτηση 11 12, 2015, από http://europa.eu/about-eu/eu-history/1990-1999/index_el.htm

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2015β). *Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: 2000 - 2009*. Ανάκτηση 11 18, 2015, από http://europa.eu/about-eu/eu-history/2000-2009/index_el.htm

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (1993, 6 30). *Γνώμη της Επιτροπής για την αίτηση προσχώρησης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Κοινότητα Δημοκρατίας στην Κοινότητα*. Ανάκτηση 11 12, 2015, από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1450558014279&uri=CELEX:51993DC0313>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2015). *Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια: Διευρυνση*. Ανάκτηση 12 1, 2015, από http://europa.eu/pol/enlarg/index_el.htm

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. (1994, 6 25). *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κέρκυρας 24-25 Ιουνίου 1994: Συμπεράσματα της Προεδρίας*. Ανάκτηση 11 17, 2015, από www.consilium.europa.eu/.../ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ-ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ-ΚΕΡΚΥΡΑΣ/

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. (2011, 12 11). *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ελσίνκι: Συμπεράσματα της Προεδρίας*. Ανάκτηση 11 22, 2015, από http://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/hel1_el.pdf

Ζαρμα, Π. (2004). *Ε.Ε.: Σταθμοί και πορεία*. Λευκωσία: εκδόσεις Επιφανίου.

Θεοφάνους, Α. (2000). *Η Κύπρος Στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο νέο διεθνές περιβάλλον: προκλήσεις και προοπτικές*. Ι. Σιδέρης.

Ιωσήφ, Ι. Σ. (2000). *Κυπριακό Πρόβλημα και Διεθνής Πολιτική: Από την Ανεξαρτησία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Κουσκουβέλης, Η. (2009, 1 20). *www.kouskouvelis.gr*. Ανάκτηση 11 19, 2015, από Προκλήσεις και Οφέλη από την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση: <http://www.kouskouvelis.gr/site/blog/item/76>

- Κρανιδιώτης, Γ. (1997). *Το Κυπριακό σε πορεία λύσης*. Αθήνα: Συνέδριο Συνασπισμού.
- Λάμπρου, Γ. (2008). *Ιστορία του Κυπριακού: Τα χρόνια μετά την ανεξαρτησία 1960-2008*. Αθήνα: Εκδόσεις Πάργα.
- Μιχαήλ, Μ. (1994). Οι επιπτώσεις της Συμφωνίας Σύνδεσης και της Τελωνειακής ένωσης Κύπρου - ΕΟΚ στην Κυπριακή γεωργία. Στο Γ. Κρανιδιώτης, Γ. Συρίχας, & Θ. Χαραλαμπίδης, *Κύπρος - Ευρωπαϊκή Κοινότητα: Εξέλιξη και Προοπτική των σχέσεων της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα* (σσ. 1-52). Λευκωσία: Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Θεμάτων Λαϊκής Τράπεζας.
- Μουσης, Ν. (2006). *Η Ευρωπαϊκή Ένωση με η χωρίς Σύνταγμα: απαντήσεις στα ερωτήματα πολιτών*. Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2015). *Η ιδέα της Ευρωπαϊκής Κοινοπολιτείας: Η ιστορική διάσταση*. Ανάκτηση 12 11, 2015, από <http://www.babiniotis.gr/wmt/webpages/index.php?lid=1&pid=7&catid=A&aprec=31>
- Νομική Υπηρεσία. (2015). *Τομέας Διεθνούς Δικαίου : Ανεξαρτησία*. Ανάκτηση 11 18, 2015, από http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dmlindependence_gr/dmlindependence_gr?OpenDocument
- Ξανθούλης, Π. (2015, 12 27). Παραसυναγωγή για Κυπριακό made in London. Ανάκτηση 12 30, 2015, από <http://www.philenews.com/el-gr/top-stories/885/292047/parasynagogi-gia-kypriako-made-in-london>
- Στεφανίδης, Ι., & Ριζάς, Σ. (2004). Το Κυπριακό 1974-2004: Οι ατελέσφορες μεσολαβητικές προσπάθειες. Στο Β. Παναγιωτόπουλος, *Ιστορία του νέου ελληνισμού, 1700-2000, τόμος 10* (σσ. 51-62). Ελληνικά Γράμματα.
- Τζιβάρας, Ι. Π. (2010). *Συγκριτική Επισκόπηση Ελληνικού και Κυπριακού Συνταγματικού Δικαίου*. Αθήνα: Σάκκουλας ΑΕ.
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ. (2005, 11 23). *Εννομη τάξη - Κύπρος*. Ανάκτηση 10 7, 2015, από <http://www.mjpo.gov.cy/mjpo/mjpo.nsf/14309FB87FD4713BC22579B300247>

45A/\$file/%CE%88%CE%9D%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%97%20%CE%A4%CE%91%CE%9E%CE%97.doc

Υπουργείο Εξωτερικών. (2012, 7 6). *Ευρωπαϊκή Ένωση: Ιστορική Αναδρομή*. Ανάκτηση 11 12, 2015, από http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/eu01_gr/eu01_gr?opendocument

Υπουργείο Εξωτερικών Ελλάδας. (2015). *Το Κυπριακό Ζήτημα σήμερα*. Ανάκτηση 12 29, 2015, από <http://www.mfa.gr/kypriako/>

Υπουργείο Εσωτερικών. (2009). *Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση : Τι άλλαξε στη ζωή μας*. Ανάκτηση 10 13, 2015, από [http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/bf9ca43f6c6525cbc2257076004d0375/A9F62A3DF80278AEC225749E00276F6D/\\$file/entaxi%20kiprou.pdf](http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/bf9ca43f6c6525cbc2257076004d0375/A9F62A3DF80278AEC225749E00276F6D/$file/entaxi%20kiprou.pdf)

Χριστοδουλίδης, Ν. (2011). Κεφάλαιο 7: Η αίτηση ένταξης στην ΕΟΚ και η ευρωπαϊκή πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας την δεκαετία του 1990. Στο Π. Παπαπολυβίου, *1960-2010 Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας, τομος 4* (σσ. 75-81). Λευκωσία: Φιλελευθερος.